

СВОБОДА СЛОВА 1997 - 1999

Інформаційний бюлетень Харківської правозахисної групи

СПЕЦВИПУСК № 50

1999 року

Україна, 61002, Харків-2, а/с 10430, тел./факс (0572) 43-64-55, e-mail:
ROOT@KHGHR.KHARKOV.UA

Спецвипуск підготовлено за матеріалами української преси *М.Недайводою*

Бюлетень видається за допомогою Національного фонду підтримки демократії (США)

ЗМІСТ

СВОБОДА СЛОВА

1. [ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА](#)
 2. [ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ](#)
 3. [ЗМІ І ВЛАДА](#)
 4. [УТИСКИ ЖУРНАЛІСТІВ](#)
 5. [ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ](#)
-

СВОБОДА СЛОВА

1. Проблеми законодавства

23.09.97 г. Верховная Рада Украины приняла Закон "О государственной поддержке средств массовой информации и социальной защиты журналистов". Закон вступил в действие с 01.01.98 г.

("Права людини", № 3, 1998 р.)

22 апреля Президент Украины Кучма подписал Указ, предписывающий Госкомсвязи обеспечить выход в заграничные сети передачи данных только через сети предприятий "Укртелеком", "Укркосмос" и "Инфоком". Данный указ противоречит Конституции и ряду законов, он нарушает права на свободный доступ к информации и антимонопольное законодательство

("Права людини", № 15, 1998 р.)

В соответствии с постановлением Кабинета Министров Украины, с 1 июля повышаются ставки таможенной пошлины на полиграфическую продукцию: газеты, журналы, открытки, книги и брошюры, кроме научных и научно-популярных. Таким образом, зарубежное печатное слово подорожает на 30% (льготные издания - на 20%) и для многих жителей Украины станет менее доступным

("Права людини", № 17, 1998 р.)

Президент Украины Леонид Кучма подписал Указ "О совершенствовании государственного управления информационной сферой". Указ предполагает, в частности, создание Государственного агентства информатизации Украины (ГАИНУ), которое станет правопреемником Национального агентства по вопросам информатизации при Президенте и будет подчинено Министерству информации. Одобрено также предложение Кабинета Министров о создании государственных акционерных компаний "Украинское Телевидение и радиовещание" и "Украинское издательско-полиграфическое объединение"

("Права людини", № 27, 1998 р.)

Украинское телевидение передало сообщение о назначении Александра Белова, бывшего директора Национального института стратегических исследований, главой Комиссии по информационной безопасности и одновременно заместителем главы Совета национальной безопасности и обороны.

Фактически контроль государства над СМИ сосредоточен в министерстве информации. Максимальной формой такого контроля является закрытие того или иного народного издания.

Функции вновь созданной комиссии изложены в президентском указе от 3 февраля крайне невразумительно. В любом случае мы не найдем сколько-нибудь особенных государственных функций в информационной сфере, которые бы уже не выполняла какая-либо структура.

Чем более суежится власть, "защищая" информационную сферу, тем больше возникает подозрений в том, что у нее есть что скрывать

("День", № 21, лютый, 1997 р.)

Є серед останніх указів Президента і приголомшуючий за своєю відвертою спрямованістю проти опонентів Президента, наприклад ЗМІ. Цей указ дає право місцевим органам встановлювати додаткові податки і збори на доходи від реклами. Для недержавний і - головне - некучмівських ЗМІ указ означає одне - повільну смерть через відсутність коштів. Рекламний ринок, який і без того після російської кризи нагадує шагрєневу шкіру, - одна з небагатьох підмог для мас-медіа. І якщо вилучити з нього додаткові кошти для різних бюджетів, то ЗМІ залишається або сідати на чийсь гаманець, або просити бюджетних дотацій і кредитів

("День", № 104, 11 червня 1999 р.)

По словам директора Украинского центра прав человека Владимира Евинтова, в Украине международный договор не может быть ратифицирован, если он противоречит Конституции, а в случае возникновения коллизии между национальным законом и международным договором применяется норма международного договора. Украинская правовая система предоставляет все возможности для непосредственного применения Европейской конвенции по правам человека, нет и препятствий для того, чтобы решать дела в духе практики Европейского суда по правам человека.

Сегодня украинские судьи принимают решения по конкретным делам, не зная практики Европейского суда по правам человека, и в результате возникает вероятность того, что, следуя своей практике, он может признавать ответственность Украины за нарушение тех или иных статей Конвенции.

Что касается статьи 10 Европейской конвенции по правам человека, защищающей право на свободу информации, то интересна позиция Европейского суда по поводу формы выражения мысли. Украинский закон сформулирован таким образом, что под него можно подвести чуть ли не любое высказывание. В том, что касается полемического или даже агрессивного журналистского выступления, Европейский суд, не поддерживая этого, напоминает, что "статья 10 Европейской конвенции по правам человека защищает не только выраженные сведения и суждения, но и форму, в которой это делается. В то же время свобода журналиста включает право на возможную дозу преувеличения и даже провокации".

В решении по одному из первых дел - "Хендисайд против Великобритании" (1976 год) - суд заявил: "Свобода выражения взглядов является одной из основ демократического общества и включает в себя свободу выражения мыслей, которые шокируют, возмущают или вызывают чувство беспокойства, а не только те мысли, которые нравятся или являются нейтральными".

В решении по делу "Санди Таймс" против Великобритании" (1979 г.) суд говорит, что "СМИ должны распространять информацию и мнения по вопросам, рассматриваемым судами, а общественность имеет право получать их".

В деле "Лингенс против Австрии" (1986 г.) Европейский суд пришел к выводу: "Граница допустимой критики значительно более широка, когда речь идет о политическом деятеле, чем когда речь идет об обычном гражданине".

В деле "Де Хес и Гийзельс против Бельгии" в 1997 году Европейский суд вынес решение, в котором, в частности, говорится: "Суды являются гарантами правосудия, выполняют фундаментальную функцию в правовом государстве и нуждаются в доверии общественности. Их необходимо защищать от безосновательных нападок. В то же время судьи, руководствуясь профессиональным принципом сдержанности, не должны реагировать на выступления прессы и защищаться публично".

В деле "Обершлик против Австрии" (1997 г.) Европейский суд отмечает в своем решении: "Публичные деятели должны проявлять максимум толерантности, когда они делают публичные заявления, которые могут дать повод для критики". Далее говорится: "Политический деятель, конечно, имеет право на защиту своей репутации даже вне пределов своей частной жизни, однако эту защиту следует соразмерять с интересами свободного обсуждения вопросов, которые имеют общественное значение".

("Зеркало недели", № 29, липень 1999 р.)

Интересно, задумывался ли кто-нибудь из наших народных избранников над вопросом, почему весь цивилизованный мир строит информационные отношения между властью и обществом на основании законов о свободе слова и свободе печати, а в Украине таких законов нет вовсе. Принятые уже в годы независимости законы Украины "Об информации", "О печатных средствах массовой информации (прессе) в Украине", "О телевидении и радиовещании", а также "Об информационных агентствах" предоставляют журналистам не столько гарантированное право получать и предавать огласке информацию о работе государственных органов, сколько слабую надежду не оказаться в конечном счете за решеткой - в наказание за честное исполнение профессионального и гражданского долга.

"Процесс приготовления "горячих блюд" будет куда примитивней: разузнать о каком-либо указе, постановлении и распоряжении..." Далее не имеет смысла продолжать цитату, принадлежащую экс-президенту Кравчуку. И ведь как прав Леонид Макарович! Какого упорства, сил, нервов, наконец, стоит тот или иной официальный, не содержащий никакой государственной тайны документ. В Швеции конституция гарантирует право каждого гражданина на свободный доступ к любой документации и информации (включая магнитофонные записи и статистику), которая имеется в том или ином органе государственной власти или ведомстве. И каждый чиновник обязан предоставить информацию в течение 24 часов.

Можно ли называть демократическим общество, где государство дозирует гласность, где законы защищают более интересы политика и чиновника, чем права рядового гражданина? И можно ли в таком случае осуждать "войну компроматов", если она - единственный шанс сказать правду?

("Киевские ведомости", 3 грудня 1997 р.)

Необходимо принять специальный закон о доступе к информации, в котором регламентировать процедуру предоставления информации любому гражданину Украины, обеспечив его право на свободный доступ к информации. В этом законе следует оговорить и ответственность за сокрытие информации. В Украине любому лицу практически

невозможно получить информацию, считает директор Института политики Николай Томенко. Информация становится капиталом и дает уникальную возможность государственным служащим зарабатывать деньги, продавая ее. Как считает руководитель Харьковской правозащитной группы Евгений Захаров, Закон Украины "Об информации" содержит все необходимые нормы, регулирующие доступ к информации. Проблема не в отсутствии законодательства, а в том, что оно не исполняется. Помимо этого, оно сводится на нет многочисленными подзаконными актами

("Права людини, № 4, 1999 р.)

За словами Р.Романова з Севастополя, йому не зважаючи на багаточисельні звернення, так і не вдалося добитися від управління МВС України в м. Севастополі відповіді на запитання про кількість працівників міліції, звільнених за рік за від'ємними мотивами, кількість випадків та наслідки застосування вогнепальної зброї та спеціальних засобів.

Процес ухвалення рішень вищими посадовими особами держави і надалі є абсолютно невідомим для пересічних мешканців. Лише в лютому 1999 року Президент України видав 10 указів, що мають позначку "не для друку". Це означає, що громадяни України можуть знати лише номери цих указів: 204/99, 183/99 - 185/99, 166/99 - 170/99, 131/99. Державні органи обрали шлях створення спеціальних підрозділів (прес-центрів, інформаційних служб, відділів по зв'язках з громадськістю тощо), які подають лише ту інформацію, яку, на думку начальників, варто подавати. В багатьох країнах прийняті спеціальні закони про доступ до інформації.

На думку Харківської правозахисної групи, згідно з Конституцією України, обмеження доступу інформації може бути встановлено виключно законом. Ситуація буде зберігатися, допоки українське суспільство буде її терпіти, і ніякі нові закони не допоможуть. Змінити це положення можливо тільки через аналіз відомчих нормативних актів щодо доступу до інформації; ознайомлення української громадськості з результатами цього аналізу і доведення антиконституційності дій виконавчої влади через судові позови

("Права людини", № 14, 1999 р.)

У новому Законі "Про вибори народних депутатів України" зафіксовано дискусійну норму: за 15 днів до дня голосування забороняється публікування в державних і недержавних ЗМІ "результатів соціологічних досліджень і опитувань громадської думки щодо рейтингу політичних партій, виборчих блоків партій, окремих кандидатів у депутати та інших прогнозів".

Чому за 15 днів, а не, скажімо, за три дні, як у Росії, або за день, як у багатьох інших країнах?

Законодавство, у тому числі і згаданий закон, не обмежує проведення опитувань щодо думок і настроїв виборців перед виборами. Інформація та прогнози будуть. Але доступ до них матиме обмежене коло осіб.

На думку народного депутата Валерія Хмелька, ініціатора впровадження цієї законодавчої норми, "тут можливі принаймні три припущення. Парламент хотів захистити виборця від

явних фальсифікацій... У той же час тут вбачається стара звичка тоталітарної структури: влада сама вирішує, що й коли слід чи не слід знати виборцям... Другий можливий мотив - прагнення заблокувати ефект приєднання до більшості... Третя гіпотеза: депутати прагнули перед виборами позбавити громадян інформації про політичні симпатії виборців..."

А як вважає Віталій Шевченко, народний депутат, член Комітету ВР із законодавчого забезпечення свободи слова та засобів масової інформації, "за великим рахунком, ця норма дійсно звужує право громадянина на інформацію. Причина, якою ми керувались, полягає в тому, що результатами соціологічних досліджень маніпулюють у власних цілях... Дезінформація може сплисти в останню мить. У кандидатів просто не залишається часу, аби її спростувати... Тут йдеться, насамперед, про кандидатів-мажоритарників..."

("День", № 228, грудень 1997 р.)

Владимир Евинтов, директор Украинского центра прав человека: "Практика Европейского суда по правам человека не предоставляет политикам и государственным деятелям такой защиты, на которой они настаивают в нашей стране, а требует от них открытости, о чем свидетельствует целый ряд рассмотренных дел. Из этих дел, в которых говорится о пределах критики средствами массовой информации, следует, что государство, публичная власть полностью "обнажены" перед масс-медиа. И эта "прозрачность" защищается Европейским судом по правам человека. Политические и общественные деятели берут на себя много обязательств, и они не могут пользоваться такой же защитой, которая предоставляется и Европейской конвенцией, и Конституцией Украины обычному гражданину". Конвенция предусматривает достаточно обширные "рамки усмотрения государства", оговаривая значительное количество допускаемых исключений из прав, о которых идет речь в Конвенции. Не допускаемыми исключения признаны лишь некоторые из них. Например, право человека не подвергаться пыткам, обращению или видам наказания, унижающим человеческое достоинство. И смысл всех этих исключений заключается в том, чтобы дать возможность государству решать, каким образом использовать положение статей при построении своей правовой системы. То есть это право "на усмотрение государства" ограничено, но оно существует. Конституция Украины в статье о свободе слова текстуально повторяет параграф 2 ст.10 Европейской конвенции по правам человека. Но кроме Конституции мы имеем огромный массив норм, регулирующих правоотношения в области свободы информации... И вот что выяснилось относительно вопросов, относящихся на "усмотрение государства", - речь идет только об исключениях из права на свободу информации. Но эти исключения предусматриваются действующим законодательством, основываясь на положениях которого судьи выносят приговоры. Например, закон "Об информации" предусматривает, что "Не подлежат разглашению сведения, касающиеся... денежных вкладов, прибылей от предпринимательской деятельности" (ст.46). Таким образом легко закрыть рот экономическим, да и политическим журналистам. "Реализация права на информацию... не должна нарушать гражданские, политические, экономические, социальные, духовные, экологические и другие права свободы и законные интересы других граждан" (ст.9). Вообще под эту статью можно подвести все, что угодно, и в результате не будет существовать не только свободы прессы, но и самой прессы. "Стиль и лексика печатных средств массовой информации должны соответствовать общепризнанным морально-этическим нормам..." На основании этой нормы закона уже сейчас можно обратиться с исками ко многим СМИ. Наше государство предоставляет себе столь широкие "рамки усмотрения", которые весьма серьезно противоречат Конституции Украины.

Законодатель, принимая Европейскую конвенцию по правам человека, забыл принять наиболее важные поправки к законодательству. Характерная деталь - запрет в области СМИ апатридам и иностранным гражданам основывать и быть собственниками СМИ. По мнению европейских экспертов, непосредственно на основе статьи 14 Конвенции о дискриминации и статьи 10 уже можно отправлять дела в Страсбургский суд.

("Зеркало недели", № 21, 23 травня 1998 р.)

В государстве должен существовать реальный механизм обеспечения хотя бы относительной свободы представителей СМИ. Есть закон о социальной защите работников СМИ, но нет механизма его реализации. Поэтому он не действует, хотя должен работать с 1 января 1998 года. Отсутствует в среде представителей масс-медиа и инструмент "ведомственной" защиты, созданной на основе самоорганизации. Серьезной структуры, как Независимый профсоюз горняков, в Украине нет. Свобода прессы должна быть осознанной необходимостью. Если нет должного уровня самосознания, то о какой свободе может идти вообще речь?

("Киевские ведомости", 5 червня 1998 р.)

Зиновий Кулик, министр информации Украины: "... Утечка информации регламентируется в любом государстве, и общество получает дозированную информацию. Просто эти дозы, в соответствии со степенью демократичности, бывают больше и меньше. У нас законодательная база в информационной сфере откровенно списана с последнего канадского законодательства, но реалии, мягко говоря, не соответствуют действующему законодательству... Сегодня у нас можно говорить о любой прессе, кроме независимой... Клановость (некоторых изданий - М.Н.) и позволяет государственным структурам через проверки осуществлять давление на тех, кто на самом деле определяет политику издания... Журналисты, в силу своей профессиональной морали, должны выбирать, кому служить (о закрытии "Правды Украины" - М.Н.)... Я "День" назвал первым среди тех изданий, которые я уважаю".

("День", № 123, липень 1998 р.)

Впервые об отсутствии оппозиции было заявлено официально при наложении вето на один из "прессовых" законов: было сказано, что до принятия закона об оппозиции или закона о партиях, где этот термин будет законодательно закреплён, не может быть и речи прежде всего об оппозиционной прессе. Президент Украины в тот момент просто не пожелал, чтобы подобный статус вместе с положенными в таких случаях льготами получили издания кланов, делавших предвыборную кампанию на противостоянии Кучме... Любопытно будет посмотреть на реакцию парламента в связи с иными вето Президента на принятые недавно законы, в частности, касающиеся проблем СМИ. Президент выступил против решения ВР о заключении с Гостелерадиокомитетом контракта на освещение своей деятельности... Так вот, можно держать пари, что не только фракция НДП и Руха не вступятся за прямую трансляцию, но и "зеленые", а, возможно, и "Громада" и СДПУ(о) со своими прессовыми империями или вотчинами согласятся с Президентом, что пора перекрыть и этот канал массового информирования населения.

("Зеркало недели", № 34, сентябрь 1998 г.)

Речь пойдет о популярнейшей нынче теме - моральном ущербе и исках о защите чести и достоинства власть имущих. Главную роль в таких случаях играет субъективное восприятие потерпевшего. Моральный ущерб непосредственно связан с самооценкой конкретного человека. А это уже - из области философских категорий. Не знаю, насколько соответствует действительности утверждение о том, что чем ущербнее личность, тем больше сумма компенсации морального ущерба, на которую она претендует. Но если народный избранник оскорбляется, когда в газетной публикации его называют нардепом, и обращается в суд - это, как говорится, "диагноз".

Если человек считает, что его достоинству нанесен ущерб, он может прибегнуть к защите своих прав посредством как гражданского, так и уголовного судопроизводства.

Обычно - чем выше должность, тем больше сумма морального ущерба.

Оскорбление является понятием из области уголовного права (статья 126 УК Украины), не исключено, что пострадавший будет настаивать на возбуждении дела по факту клеветы (статья 125 УК Украины).

Кстати, даже если журналист не назвал имени героя своего повествования, он все равно рискует нарваться на неприятности в том случае, если будет установлена так называемая узнаваемость.

Пример одного из депутатов ВР прошлого созыва, сколотившего себе состояние на исках к СМИ, оказался заразительным.

А ведь существуют несложные способы повернуть проблему в цивилизованное русло. Например, посредством введения "потолка" суммы, которую может потребовать истец в качестве компенсации морального ущерба. Должна существовать "привязка" этой суммы, например, к минимальной зарплате. Кроме того, истца можно обязать вносить залог, например, в размере 20 % от требуемой им суммы.

Узаконенная травля прессы должна быть прекращена. Понятие "четвертая власть" будет пустым звуком до тех пор, пока чиновник будет иметь возможность по любому поводу тащить журналиста в суд, требуя огромных сумм компенсации морального ущерба за любое не понравившееся ему слово. Журналисты ждут не дождутся, когда Верховный Суд Украины, обобщив практику рассмотрения судами дел "власть против прессы", даст, наконец, разъяснение относительно того, как должны рассматриваться такие дела.

"Зеркало недели", № 43, жовтень 1997 г.)

С приближением выборов отдельные потенциальные кандидаты в депутаты не прочь вытеснить из информационного поля оппозиционные им СМИ. В норму вошли судебные разбирательства с неудобными им масс-медиа. Как заявила в своем обращении к государственным и международным организациям Крымская ассоциация свободных журналистов по итогам семинара "Пресса и общество: аспекты взаимодействия", проведенного недавно в Форосе, стало привычным удовлетворение исков к журналистам

и СМИ о защите чести и достоинства. Причем отдельные политики требуют немедленного возмещения многотысячного "морального ущерба" на основании положений Постановления пленума Верховного суда Украинской ССР от 28.09.90 г. Пункт 3 этого документа, в частности, гласит: "К сведениям, которые порочат лицо, следует отнести те из них, что унижают честь и достоинство гражданина или организации в общественном сознании или сознании отдельных граждан с точки зрения соблюдения общепринятых правил общежития и принципов морали". Именно этот пункт дает все основания "обиженным" в судебном порядке расправляться с независимой прессой. А это, естественно, противоречит Конституции Украины, где, как известно, гарантируются права на свободу слова и выбор использования и распространения любой информации, в том числе и при помощи СМИ.

В этой связи Крымская ассоциация обратилась к Верховному суду с призывом отменить этот документ и пересмотреть практику судебного преследования журналистов в Крыму и Украине. Вызывает озабоченность и последнее толкование Конституционным Судом Украины понятия конфиденциальности информации, которым запрещается "не только сбор, но и хранение, использование и распространение конфиденциальной информации о лице без его предварительного согласия". Это толкование, по мнению крымских журналистов, не только полностью лишает их права информировать общественность о деятельности любого политика, но и "окончательно уничтожает свободу слова в Украине".

"Правда Украины", 25 листопада 1997 р.)

...Статья 10, часть 1 Европейской конвенции по правам человека гласит: "Каждый имеет право на свободу выражения, ...без вмешательства общественных властей и невзирая на государственные границы". Однако тут же оговаривается "чувство долга и ответственности", которое должно защищать интересы национальной безопасности, территориальной целостности, охранять репутацию людей, исключать возможность использования конфиденциально полученной информации и т.д. Страны Западной Европы, которые и писали текст этой Конвенции, на внесенные ограничения ссылаются очень редко. Зато посткоммунистические страны с радостью ухватились за предоставленную им возможность легитимизировать цензуру, поставив (или оставив) ее на службе не государству, но государственным служащим. Возникающие в связи с этим проблемы уже выносились на рассмотрение Страсбургского суда в конце 1996 года. Тогда представители Совета Европы заявили, что в том случае, когда Международный комитет в защиту свободы прессы сможет предоставить не менее 200 убедительных примеров того, как вышеперечисленные ограничения используются для оправдания ограничения свободы печати, преследования журналистов и запрета отдельных органов печати, возникнет необходимость пересмотра формулировки текста данной статьи Конвенции. Тем не менее доклад комитета, зарегистрировавший не 200, а 1200 подобных фактов, был встречен в Страсбурге гробовым молчанием.

"Зеркало недели", № 9, лютий 1998 р.)

Член парламентского комитета по законодательному обеспечению свободы слова и средствам массовой информации Виталий Шевченко на пресс-конференции в Киеве сообщил о разработанной им концепции разгосударствления СМИ, которая призвана

обеспечить открытость информационной политики и защиту СМИ от контроля со стороны госвласти и частных групп. Проект концепции предполагает запрет для органов госвласти и местного самоуправления, а также организаций с государственной частью финансирования, быть основателями СМИ и поэтапное ограничение и прекращение бюджетного финансирования любых СМИ. Депутат отметил, что средства, которые освободятся благодаря этому процессу, могут быть направлены на финансирование общегосударственных социальных программ. Депутат отметил, что в Украине есть "своя специфика", состоящая в зависимости СМИ "не от власти вообще, а от исполнительной власти", причем наиболее зависимы от нее аудиовизуальные СМИ. По мнению депутата, мир печатных СМИ более зависим от политических кланов. Кроме того, государство тратит ежегодно огромные средства на содержание СМИ областного и районного масштаба, издание ведомственных журналов и бюллетеней. По словам Виталия Шевченко, во многих случаях финансирование местных СМИ, превращающихся "в рупор местных руководителей", сдерживает появление независимых органов прессы.

Председатель Верховного Суда Украины Виталий Бойко считает, что необходимо изменить подходы к искам политических деятелей к средствам массовой информации. Выступая на пресс-конференции, посвященной 75-ой годовщине Верховного суда Украины, он отметил, что в судебной практике по этой категории дел ощущается непоследовательность. "Если несколько лет назад по таким искам суды не назначали практически никаких выплат, то теперь зачастую сумма компенсации за нанесенный моральный ущерб достигает нереальных величин". По мнению г-на Бойко, отчасти это объясняется отсутствием четких законодательных методик определения величины нанесенного ущерба. Он также сообщил, что Верховный суд предпринял попытку ограничить размеры предъявляемых исков введением судебного налога по этой категории дел, но Верховная Рада не поддержала это предложение. Виталий Бойко выразил опасение, что таким образом "руками суда душат свободу слова" и допустил существование подобных процессов "на заказ". По его мнению, надо законодательно ограничить возможности предъявления исков к СМИ по защите чести и достоинства, когда речь идет о государственных и политических деятелях, а также государственных организациях. Виталий Бойко особо подчеркнул, что Закон должен обеспечить право граждан на достаточное информирование. Заявление г-на Бойко как нельзя актуально, в том числе и для Харькова, где в процессе рассмотрения находится ряд исковых заявлений по защите чести и достоинства от некоторых "политиков" и иных "униженных и оскорбленных" к ряду средств массовой информации. Суммы, понятное дело, нереальны, но...

("Метро-Пресс", Харьков, № 14, березень 1998 р.)

Президент видав розпорядження "Про додаткові заходи, спрямовані на поліпшення інформаційної діяльності". Він стурбований поліпшенням збору, узагальнення й передачі адміністрації Президента й Кабінету Міністрів інформації про ситуацію в регіонах. На думку незалежних експертів, дане розпорядження Президента - не що інше, як план дій із "постановки під рушницю" місцевої преси, ТБ й радіо у майбутній президентській виборчій кампанії.

("День", № 196, 14 жовтня 1998 р.)

Усі засновники ЗМІ будуть зобов'язані декларувати свої джерела фінансування. Це передбачено законопроектом, який Кабмін направив у ВР. Цей документ прокоментував секретар РНБО Володимир Горбулін: "Я не бачу в цьому ніякого порушення прав людини... Гроші відмиваються, після цього вкладаються у ЗМІ... Якщо людина дійсно хоче створити газету чи отримати ліцензію на право роботи в теле- і радіоефірі, чому б йому не засвідчити свої гроші в законному порядку?"

("День", № 207, 29 жовтня 1998 р.)

2. Загальні проблеми

За невизначених обставин в автокатастрофі загинув головний редактор газети "Уголовное дело" Микола Лелилов.

Звів рахунки з життям журналіст Олександр Андросов (Харків).

Покінчила з собою відома журналістка Людмила Бондарчук (Київ).

Як і в попередніх випадках, "ведеться слідство".

("Права людини", № 32, 1997 р.)

Номер еженедельного приложения к областной газете "Донеччина" - "Світлиця", в котором напечатано сообщение о закрытии массовой газеты "Первая линия", издателем которой до недавнего времени являлось ПО "Донецкуголь", также оказался последним. О бедах единственного в регионе областного издания, выходящего на украинском языке, говорится вот уже не менее 5 лет с различных трибун. В обращении к читателям коллектив вынужден сообщить: "В связи с тем, что за коммунальные долги издательству нас печатать не будут, этот номер "Світлиці" выпущен на последние личные деньги сотрудников редакции, пожертвования многих небогатых друзей единственной украинской областной газеты".

Хиреют и находятся на грани выживания большинство газет донецкого края: только за последний год прекратили свое существование газеты "Весть", "Собачья жизнь", "Донбасс спортивный", теперь вот "Первая линия". Это не считая многотиражных газет, которых только в объединении "Донецкуголь" было более двадцати, а нынче остались считанные единицы. Да и те выходят от случая к случаю. Аналогичная ситуация и с районными, и с городскими газетами.

Местным властям не до средств массовой информации. Видимо не случайно подобное отношение к прессе породило произвол полиграфистов, связистов, "Союзпечати", которые своими монопольными, грабительскими поборами буквально поставили газетчиков на колени. Впрочем, бедствуют не все. Газета "Жизнь", издателями которой являются донецкие облгосадминистрация и облсовет, а также более двух десятков государственных и коммерческих гигантов, в этом году только бесплатной бумаги получила на сумму почти 500 тысяч гривен. Немудрено, что по "вказівці" сверху эта "Жизнь" напечатает все, что нужно.

("Правда України", 21 листопада 1997 р.)

Роль преси в житті українського суспільства за останні декілька років зазнала радикальних змін.

Зубожіння переважної більшості наших громадян змушує їх відмовитися від газет, як від непомірного розкошу. Тиражі видань, що приділяють увагу політичним проблемам, різко впали - співвітчизники віддають перевагу розважальній пресі. Замкненість сфери "обертання" політичної інформації, аналітики й публіцистики зумовлює виняткову взаємну озлобленість ЗМІ, орієнтованих на різні політичні сили, круги, "клани" тощо. Журналісти сприймають існуюче становище навіть не як "неминуче зло", а як "об'єктивну реальність, дану нам у відчуттях". Думка Сергія Рахманіна ("Киевские ведомости") - "кількість людей, котрі бажають назвати журналістів "шакалами пера" і "гноймовими мухами", зростає прямо пропорційно збільшенню кількості партій" - звучить майже приречено.

Щодо "інформаційних війн", то досить згадати горезвісну "зелену тіль свободу слова", що звинувачувала всі незалежні ЗМІ України ледь не у зрадї Батьківщини (опубліковану під час прем'єрства П.Лазаренка в "Урядовому кур'єрі"; або "розгромна" заява прес-служби того ж прем'єр-міністра, присвячена "Дню". Зараз пан Лазаренко має намір створити фонд захисту журналістів. Звичайно, "розгнуданість" вітчизняної преси в аспекті видовищності і техніки виконання поки що не витримує порівняння з російськими аналогами. У тій реальній дійсності, де ми всі перебуваємо, свобода ЗМІ забезпечується єдиною можливістю існування різних точок зору, а для окремо взятого журналіста (за небагатьма щасливими випадками) - свободою вибору залежності.

("День", № 224, грудень 1997 р.)

"Свобода слова може існувати лише в межах, встановлених засновниками тих або інших видань. Зазвичай, вони надають журналістам повну свободу слова відносно конкуруючих компаній, політичних партій або приватних осіб. Найбільш розвинені засновники допускають тимчасову свободу слова відносно себе, щоб продемонструвати світові незалежність видання, однак, як показує досвід, це триває недовго" (Олександр Мартиненко, президент Інтерфакс-Україна).

"Умови для свободи слова в Україні вже створено. Щоправда, для перекрученої... Павло Лазаренко і Євген Марчук створили альтернативні потоки інформації, де журналісти, які поділяють їхні політичні погляди, можуть вільно висловлюватися..." (Юлія Мостова, перший заступник головного редактора "Зеркало недели").

"Найбільша загроза для свободи слова - бажання нинішньої влади, насамперед виконавчої, залишитися "при владі" за будь-яку ціну. І таке бажання, не підкріплене економічними успіхами або компетентністю і кришталевою чесністю правлячої еліти, об'єктивно робить будь-яке видання, будь-якого журналіста, що намагаються просто чесно описувати стан справ у країні, непримиренними ворогами правлячої верхівки" (Дмитро Джангіров, політичний оглядач "Бізнесу").

"Наше законодавство не гарантує захист джерела інформації, що обов'язково для всіх журналістів у світі" (В'ячеслав Піховшек, телепрограма "П'ятий кут").

"У нас свобода слова: якщо ми при владі, значить, ЗМІ мають говорити про нас. А бажання бути підконтрольними і суспільству, і ЗМІ характерне, на жаль, для небагатьох політиків. Коли їм говориш про свободу слова, вони думають, що ти жартуєш" (Олександр Ткаченко, телепрограма "Післямова").

("День", № 224, грудень 1997 р.)

В последние месяцы украинские СМИ заметно поляризовались. Это - результат раздела сфер влияния украинских политиков и российского капитала в преддверии предстоящих выборов.

Гонорар на заказные статьи, по данным Украинского центра независимых политических исследований, колеблется от 100 до 500 долларов США.

СМИ Украины разделились на группы в соответствии с политическими убеждениями работодателей.

Нет четкого определения, которое бы регламентировало свободу печати и право доступа для ее представителей к информации. Международное сообщество и Европейский Совет до сих пор недостаточно требовали от Киева гарантий этих прав.

("Независимость", № 236-237, 1997 р.)

То, что компрометирующие чиновников, магнатов и политиков материалы выплескиваются лишь в "нужное время" и в "нужном месте", свидетельствует об унижительном положении прессы в Украине. Большинство громких газетных скандалов - заказные. В подавляющем большинстве - это плоды трудов сотрудников МВД, СБУ, прокуратуры, КРУ, налоговой полиции и т. д., которые санкционировано "выброшены" в печать по широким или узким каналам. Зачастую утечку информации из парламента, Кабмина и т. д. организуют воюющие между собой кланы.

По закону, все сведения, не составляющие гостайны, должны быть доступны гласности. Но за все годы независимости вряд ли был наказан хоть один не представивший журналисту запрошенные сведения.

Для борьбы с гласностью едва ли не во всех ведомствах созданы так называемые пресс-службы. За редким исключением они заняты фильтрацией и сокрытием достоверной информации.

("Независимость", № 248-249, 1997 р.)

Олександр Ткаченко пішов зі "Студії "1+1". Як сказав сам Олександр, він це зробив для того, щоб не підставити під удар компанію, яку він поважає. І тому, що не може більше виконувати свої функціональні обов'язки так, як вважає потрібним. Віднині Олександр працюватиме тільки у власній телекомпанії "Нова мова".

Президент застосував вето на ухвалені парламентом у листопаді зміни до Закону "Про телебачення і радіомовлення". На думку глави держави, суперечить Конституції поправка, яка забороняє особам без громадянства та іноземцям обіймати керівні посади в телеорганізаціях України. Незгоду Президента спричинило також бажання парламенту заборонити політичним партіям і громадянам України використовувати для передвиборної агітації як зарубіжні телерадіоорганізації (їхні філії), так і українські, створені з участю іноземних інвестицій.

Статтею 13 Закону про ТБ суму таких інвестицій і так уже обмежено 30 %. Коли ж забрати в іноземних інвесторів і право контролювати використання своїх капіталів, то хто вкладатиме кошти в українські ТБ і радіо?

("День", № 232, грудень 1997 р.)

В Києве прошла учредительная конференция Ассоциации юристов, которая будет представлять интересы СМИ. Члены ассоциации считают, что проведение активной просветительской работы по правовым вопросам с представителями СМИ поможет меньше допускать ошибок в работе. На учредительной конференции избран совет директоров ассоциации, в который вошли 5 адвокатов из различных регионов Украины.

("Время", 28 травня 1998 р.)

На семинаре "Свобода слова в Украине и в мире" (Киев, 28-29 мая 1998 г.) приводились многочисленные примеры, свидетельствующие о том, что в Украине существует крайне сложная обстановка, в которой деятельность СМИ все более зависит, с одной стороны, от беспардонного давления денежных мешков и мафиозных кланов, подчиняющих себе многие редакции газет, журналов, каналы радио и телевидения, а, с другой - от откровенных и даже ультимативных требований властей к пишущим, снимающим, передающим о лояльности, понимаемой как невозможность говорить о них правду. Те СМИ, которые пытаются быть объективными и, следовательно, позволяют себе критические замечания в адрес властей, подвергаются запугиванию, сменяющемуся разнообразными репрессиями вплоть до закрытия неугодных изданий, передач программ с использованием дымовых завес в виде разнообразных вариантов чиновничьего крючкотворства. В Украине ныне наблюдается постепенное сползание к наихудшим вариантам нетерпимости властей в отношении оппозиционных или хотя бы относительно независимых СМИ. Украинские суды, как показывает практика, и не пытаются выяснить, в связи с чем затребуются фантастические суммы за якобы причиненный моральный ущерб, и создается впечатление, что, если они огромны, служители Фемиды с особым сладострастием "впаивают" их по принципу "чтобы не были слишком умными". Как сказала главный редактор газеты "День" Лариса Ившина: "Наша независимость - это возможность выбора зависимости".

("Политика", № 21, червень 1998 р.)

Международная организация защиты свободы слова "Репортеры без границ", Институт массовой информации, Союз журналистов и Фондация защиты свободы слова обратились

ко всем отечественным СМИ, властным и законодательным структурам с предложением "поддержать совместную акцию, направленную на осуждение чересчур высоких штрафов в СМИ". По свидетельству экспертов, это связано с тем, что украинская практика "абсолютно не отвечает европейским юридическим нормам". Особенно строго судьи штрафуют СМИ "по искам о делах о "клевете" и "оскорблении чести и достоинства". Специалисты подчеркивают при этом, что "поскольку закон не ограничивает суммы штрафа, он может достигать 3,5 млн. грн." Представители журналистских организаций заявляют, что "судебные процессы должны происходить ради установления истины, а не с целью уничтожить СМИ".

("Киевские ведомости", 8 червня 1998 р.)

На міжнародному семінарі "Взаємини судів та преси: пошук оптимуму", який нещодавно було організовано Конституційним судом України, консорціумом "Верховенство права" та американським "Домом свободи", здається, більше йшлося про свободу слова, аніж про взаємини судів та преси. На жаль, практика судів із розгляду позовів до друкованих ЗМІ про захист честі, гідності та відшкодування моральної шкоди іноді свідчить про те, що суди бувають політично заангажовані або якимось іншим чином зацікавлені у "приборканні" преси. Цікаво, що кількість позовів такого характеру, судячи з судової статистики, різко збільшується напередодні виборів. Якщо в Америці на випадок присудження значної суми у вигляді відшкодування моральної шкоди преса захищена від повного розорення страховкою, то на теренах країн СНД присудження значних грошових сум означає фактичне припинення видання газети чи журналу. Україна не виняток у цьому питанні. В більшості інших країн преса законодавчо захищена від свавілля чиновників. А чи захищена наша преса? Мабуть, ні. Іноземні учасники семінару були здивовані тим, що наказом лише одного чиновника можливо "призупинити" випуск газети ("Правда України"). Не менше вони були вражені тим, що у нас є спеціальний закон та інші юридичні норми, які зобов'язують пресу висвітлювати діяльність державних органів. В Україні журналіст залишився "партійним" журналістом і потребує найбільше правового захисту хоча б тому, що партій у нас багато.

("Голос України", 28 травня 1998 р.)

Сергій Грабовський, журналіст: "...Європейська філософія ХХ століття детально дослідила проблему свободи. При цьому з'ясувалося, що існують різноманітні стани свободи, які стисло формулюються так: "звільненість від" і "звільненість задля". Перший стан - це так звана "негативна свобода", яка полягає у подоланні тих чи інших бар'єрів, тих чи інших цінностей, які заважають діям індивідуального чи групового суб'єкта. Другий стан - це спрямованість на творення світу й саме самого, це продукування нових цінностей, сумірних із гуманістичним досвідом людства. Як видається, цей філософський екскурс прямо співвідноситься із нинішнім станом українських мас-медіа... Що найбільше турбує людину за об'єктивно зумовленої соціально-економічної кризи? Незгоди, пов'язані з цією кризою, - від падіння життєвого рівня до зростання злочинності, від безпорадності влади до церковних розколів. Тому практично всі мас-медіа звернулися до цієї проблематики. Однак важить не лише те, про що пишуть, а й те, як пишуть... В абсолютній більшості мас-медіа запанувала ідеологія катастрофізму, страху перед майбутнім, девальвації усіх цінностей. Це не було випадковим - адже ще не склалися структури і традиції громадянського суспільства, які підтримують людину за скрутних

обставин і духовно, і матеріально. Відчуття катастрофізму підсвідомо стало притаманним і більшості журналістів, спонукаючи їх не лише до вибору певної тематики, а й до напрацювання відповідної стилістики подачі своїх матеріалів, з постійним педалюванням жаків сучасного суспільства... Таким чином, здобувши звільнення від цензури й тоталітарних догм, українські мас-медіа здебільшого не змогли здійснити наступного кроку на шляху до справжньої свободи, активно формуючи антикризові настрої у суспільстві. Тим часом, подібна місія мас-медіа просто-таки неоціненна... Та більше: активно пропагований катастрофізм у погляді на сучасність може мати наслідком масовий настрої "втечі від свободи". А такий настрої зазвичай втілюється у підтримці загалом приходу до влади "сильної руки", авторитарного чи навіть тоталітарного режиму, за якого руйнується і громадянське суспільство, і свобода мас-медіа. Тож маємо парадокс: українські мас-медіа своїми руками створюють підґрунтя для ліквідації власної свободи..."

("Культура і життя", № 43, жовтень 1998 р.)

В Одесі появилось представительство по координации средств массовой информации. И так, читаем "Положение" о нем: "Представительство по координации средств массовой информации горисполкома... подчиняется городскому голове и его первому заместителю... осуществляет руководство на участке организации и развития информационных систем на территории города... контролирует деятельность СМИ относительно освещения работы горисполкома, депутатского корпуса, событий городского масштаба, их взаимосвязи с общегосударственными, политическими, экономическими, социальными процессами... Основными задачами Представительства являются... координация деятельности электронных и печатных СМИ на территории города в соответствии с законами Украины... информационная поддержка горсовета, ГИК и городского головы. Представительство в соответствии с возложенными на него задачами... организует экспертный совет, который изучает деятельность городских СМИ и определяет уровень ее соответствия уставным целям и законодательству Украины, организует конфликтную комиссию для рассмотрения творческих, производственных и иных споров... между СМИ и органами власти... Представительство имеет право... проводить экспертизы творческой деятельности СМИ, а также... подавать в соответствующие инстанции предложения относительно прекращения деятельности того или иного СМИ, в случае, если его деятельность не отвечает уставным целям и законодательству Украины..." ... В силу каких-то причин Одесса стала неким полигоном, где руководство страны "обкатывает" различные способы и методы беззакония. Похоже, "эксперимент" продолжается. А в студию телекомпании "Одесса Плюс", где несколько одесских журналистов обсуждали в открытом эфире ситуацию, связанную с реанимацией цензуры в их родном городе, позвонил неизвестный одессит и поздравил Одессу "с горячей зимой 1937 года"...

("Киевские ведомости", 15 грудня 1998 р.)

Для допомоги ЗМІ в отстоюванні своїх прав створено нову Програму правового захисту й освіти, яку фінансує Агентство США з питань міжнародного розвитку. Мета цієї програми - надання юридичної допомоги редакціям і окремим журналістам, які зазнають переслідувань, пов'язаних із реалізацією ними права на свободу слова. Програмою передбачено проведення моніторингу випадків судового та позасудового тиску на ЗМІ,

оприлюднення для світової громадськості судових справ, пов'язаних із виконанням журналістами своїх професійних обов'язків, а також лобіювання в Україні приведення її законів про ЗМІ у відповідність до світових норм.

("День", № 202, 22 жовтня 1998 р.)

В книжке "Атаки на прессу в 1997 году", изданной в Нью-Йорке американским Комитетом защиты журналистов, Украина среди государств СНГ заняла четвертое место, пропустив вперед лишь Азербайджан, Белоруссию и Россию. Большую часть раздела "Украина" занимает история о гибели собкора "КВ" в Луганской области Петра Шевченко, виновники которой так и не были установлены, а также описание гонений, которые испытывают "Киевские ведомости" со стороны властей.

("Киевские ведомости", 21 листопада 1998 р.)

Правління Дніпропетровської обласної організації Спілки журналістів України звернулося до Президента Леоніда Кучми, керівництва уряду, парламенту й області у зв'язку з "жалюгідним матеріальним становищем" місцевих видань, яке склалося останнім часом. Вихід із нинішньої ситуації правління вбачає в тому, щоб держава забезпечила дотримання існуючих законів, які передбачають "певний мінімум соціальних й економічних гарантій для журналістів", дотримання норм міжнародного права у сфері захисту свободи слова, а також пропонує звільнити всі ЗМІ від податків "хоча б на два роки". Середня зарплата журналістів місцевих газет знизилася до 97 гривень. Фінансова криза поставила під загрозу існування районні, міські і навіть обласні видання, а засновники (йдеться про державні органи) не виконують взяті на себе зобов'язання.

("День", № 227, 26 листопада 1998 р.)

Сергій Грабовський, Київ: "...Итак, начнем с электронных СМИ Украины. Несмотря на создание новых негосударственных телеканалов и радиостанций, в целом мера открытости в этих СМИ уменьшилась. Если несколько лет тому украинские телеканалы транслировали выпуски новостей CNN, "Евроныюз" и других западных информационных служб, то теперь телеинформация о мире отсепарирована или в Киеве, или в Москве. Тем временем и суммы, нужные для содержания информагентств, радиостанций или телестудий ощутило выросли. Западные гранты для поддержки таких структур, особенно в электронных СМИ, фактически прекратились, вследствие этого прекратилось и существование независимых информационно-аналитических структур на радио и телевидении. В силу общегосударственных финансовых процессов все электронные СМИ из независимых превратились в коммерческие, "спонсорские", они-то и выражают озвученные интересы "спонсоров". Что же касается государственных электронных СМИ, то они "озвучивают" исключительно позицию исполнительной власти (за редчайшими исключениями...) Частные электронные СМИ не могут позволить себе высказать откровенно оппозиционное мнение. В последнем случае власть имеет нескончаемое количество рычагов, чтобы укротить строптивых. Можно неофициально "высказать мнение" - и негодная программа исчезнет навсегда (как было в свое время с откровенно оппозиционными "Новинами УНІАР" на телеканале ЮТАР в связи с похоронами

патриарха Владимира). Но в целом достаточно послать проверку из налоговой администрации, найти реальное или выдуманное нарушение подзаконных актов - и счет этого СМИ блокируется. В самом крайнем случае можно отобрать и лицензию на вещание. Поэтому максимум, что может быть дозволено журналисту в независимых СМИ, - это осторожная критика "некоторых недостатков" в государственной политике и объективистское освещение событий. Создается впечатление, что Украина открыта только одному "вектору" мировых масс-медиа - московскому. Сфера деятельности этих СМИ, по всем приметам, свободна от давления нашей власти. Только российские СМИ (печатные и электронные) имеют ареал свободного распространения на украинской территории, являясь монополистами в формировании представления о мире - во всяком случае, в восточной и южной Украине. За редкими исключениями, российские СМИ доносят в Украину позиции мощных властных кланов. Вопрос об освобождении от доминирующего влияния российских масс-медиа непосредственно связан с вопросом о внешней открытости Украины миру. Собственно, сказанное об электронных СМИ касается и печатных масс-медиа. В некоторых регионах еще пытаются маневрировать между влиятельными финансово-политическими силами последние действительно независимые издания, но это дается им все с большей затратой энергии. Кроме того, без массового подписчика действительно плюралистическая пресса существовать не может. В этой ситуации выживают (за редчайшими исключениями) только те печатные СМИ, которые откровенно выражают "спонсорские" мысли. Особенно наглядна тенденция к сокращению высококачественной аналитики, предназначенной для интеллектуальной элиты общества и тем, кто стремится войти в эту элиту. Это происходит в силу прежде всего обнищания и деградации этой элиты. Отсутствие мощного среднего класса также не содействует утверждению и распространению элитарных СМИ. На этой волне происходит навязывание "желтой прессы". В психологическом плане такой расчет беспроигрышный. Но "желтая пресса" в Украине не столь проста, как кажется. Она также носит определенную идеологическую нагрузку - представляет типичный "спонсорский" взгляд на мир. Для того, чтобы стабилизировать нынешнее состояние дел в своих интересах, кланам нужны СМИ различного рода, которые исполняют идеологическую миссию: обеспечить общественную неподвижность (как в закрытом обществе). Невозможность изменить себя и общество - такие подсознательные социально-психологические стереотипы формируются большинством "спонсорских" и государственных СМИ Украины. Таким образом, вопрос о свободе слова как таковой ныне в Украине является неразрешенным. В зависимости от "спонсоров", СМИ четко определили границы дозволенного. Ограничения свободы слова ставят и сами нынешние общественные интересы. Людей интересуют проблемы физического выживания, здоровья, благополучия своей семьи. Иные проблемы, включая гражданские свободы и высшие ценности бытия, отошли на десятый план. Вследствие этого спектр проблем, рассказа о котором общество в целом ждет от СМИ, является чрезвычайно суженным. Наконец, играет свою роль и крайнее несовершенство общеукраинских инфраструктур - информационных, интеллектуально-коммуникативных, культурных. Поэтому продукция Львовских СМИ остается неизвестной в Киеве, харьковских - во Львове, одесских - в Днепропетровске..."

("Зеркало недели", № 39, 26 вересня 1998 р.)

Стан свободи слова в Україні та забезпечення професійних прав українських журналістів привертають пильну увагу європейських колег. Судові позови, що призводять до закриття видань, - це нонсенс. Така думка німецьких журналістів, що ознайомилися з ситуацією в Україні.

("День", № 227, 26 листопада 1998 р.)

Как-то не замеченным отечественными СМИ прошло интересное событие - первое заседание Координационного совета по вопросам внутренней политики при Президенте страны. Разговор шел, как передает "Интерфакс-Украина", ссылаясь на слова Ивана Кураса, "о доведении того, что происходит в ВР, в администрации Президента, в правительстве, до людей объективно, без искривлений". Для этой цели при Координационном совете будет создано "информационно-политическое звено" с привлечением "незаангажированных политологов". В переводе на понятный украинским гражданам язык это значит, что под патронажем президентской администрации будет создана новая информационная структура, состоящая из "переводчиков" языка цифр и фактов в удобные исполнительной власти объяснения правительственных, парламентских и президентских действий. Исполнительная власть решила "усовершенствовать информацию". О методике сего мероприятия можно судить по указу Президента, в соответствии с которым формируются две государственные акционерные компании "Укртелерадио" и "Укриздатполиграфия". Премьер-министр издал постановление, по которому ГАК "Укртелерадио" будет передано имущество национальных теле- и радиокomпаний, областных ГТРК, Телерадиокomпании "Крым", а ГАК "Укриздатполиграфия" получит имущество всех государственных полиграфкомбинатов и типографий. Таким образом санкционировано установление полного государственного монополизма в информационном пространстве, но только в форме "Укртелерадио" и "Укриздатполиграфии". Сегодня в распоряжении исполнительной власти все общегосударственные теле- и радиоканалы. Если программы "Студии 1+1" и выходят в эфир по второму национальному каналу, то делается это лишь в силу договоренностей между учредителями телестудии и президентским окружением, о чем весной 1997 года писала газета "Нью-Йорк таймс". В парламентских кулуарах все чаще поговаривают о том, что в скором времени "Студия 1+1" может потерять и признаки формальной независимости. В числе учредителей телеканала "Интер" числится один из ближайших сподвижников главы государства В.Горбулин. Единственным общенациональным каналом, соблюдавшим хоть видимость независимости, был "СТБ", хотя к этому каналу имеет непосредственное отношение советник Президента Владимир Сивкович. На нынешнюю власть будет работать и "Новый канал", к которому имеют отношение гуманитарные структуры Кабмина во главе с Волковым. А если учесть, что в руках властей будут и все региональные теле- и радиоструктуры, руководители которых вскоре будут назначаться Николаем Княжицким, председателем ГАК "Укртелерадио", то перспектива полного контроля над теле- и радиоинформацией вполне реальна. С печатными масс-медиа ситуация еще проще. Частных издательств, способных печатать тиражи ежедневных газет, в стране практически нет. А раз так, то любое неудобное издание можно отлучить от полиграфических мощностей. Не для того власти "совершенствуют информацию", чтобы позволять беспрепятственный выход оппозиционным изданиям.

("Политика", № 32, 28 жовтня 1998 р.)

Домовленість про створення погоджувальної ради з питань ЗМІ досягнута на зустрічі прем'єр-міністра В.Пустовойтенка з керівниками обласних організацій Спілки журналістів України та головними редакторами великих газет. Як відзначав прем'єр, ця рада "розв'язуватиме всі існуючі проблемні питання, зокрема при закупівлі паперу".

("Україна молода", № 212, 4 листопада 1998 р.)

Сами газетчики и вообще представители средств массовой информации сегодня выделяют три причины, по которым четвертая власть в Украине может и не состояться. Во-первых, реально владеющие властью в стране люди постоянно пытаются всеми доступными им методами частично уничтожить, а частично "приручить" прессу. Во-вторых, журналистский цех разобщен и не существует корпоративного единства, когда за наименьшее посягательство на право получать и распространять информацию любой чиновник, любой гражданин страны расплачивается не только должностью, но и свободой. Наконец, в отношении практически каждого издания, каждого телеканала, может быть открыто судебное разбирательство - или со стороны властей, или общественно-политических организаций, или со стороны простых граждан. На несчастные СМИ общество навалилось всем миром, и если суды попытаются как-то придерживаться общепринятых в мире положений, не поздоровится и им. Существует еще одна чисто теоретическая для нас проблема: получение и распространение скандальной, сильно влияющей на моральное, психическое состояние общества, но правдивой информации, есть зло или благо? Ни в одном государстве, даже самом цивилизованном, власть всеми силами не допускает, чтобы общество знало абсолютную правду о принимаемых ею решениях, особенно непопулярных, считая, что быстро распространенная и некомментируемая информация приведет к массовому психозу.

("Событие", № 43, листопад 1998 р.)

Больше всего в Украине читают районные, городские и областные газеты - сообщили эксперты фонда "Демократические инициативы" во время семинара по результатам проекта фонда "Евразия" "Развитие газет в Украине". Согласно результатам опроса, проведенного специалистами фонда "ДИ", 22,7% читателей предпочитают районные газеты, 51,5% - городские и областные. В то время как "Киевские ведомости" читает 9,8% респондентов, общеукраинские газеты "Голос Украины" - 4,3%, "Правительственный курьер" и "Сельские известия" - по 3,4%, "Всеукраинские ведомости" - 1,5%, "День" - 1,2%, "Независимость" - 0,9%, "Зеркало недели" - 0,8%. Сегодня в Украине насчитывается около 2,5 тысяч районных, городских и областных газет. По мнению экспертов, газеты местного значения и в дальнейшем будут иметь наивысший рейтинг среди читателей, хотя из-за финансовых проблем выпуск многих из них будет прекращен.

Участники семинара также коснулись проблемы давления власти на СМИ, которая за любую критику направляет в суды иски к газетам. Одним из выходов из ситуации фонд "ДИ" предлагает создание нескольких юридических центров, которые бесплатно оказывали бы нужную помощь местным СМИ

("Журналист", № 10, березень 1998 р.)

Журналисты протестуют против публикаций в их газете скандальных материалов, провоцирующих межнациональную рознь, подрывающих репутацию издания.

В свою очередь, главный редактор "Панорамы" Николай Сорокопуд заявил, что, принимая во внимание создавшееся материальное положение, он вынужден сократить творческий коллектив редакции и своего зама Галину Ротаенко

("Права людини", № 18, 1998 р.)

На лотках м. Харкова продають газети червоно-коричневої орієнтації, які видають в Росії - "Лимонка", "Русский порядок" та інші.

Місцева влада чомусь виявляє дивну толерантність до цього, хоча в декількох номерах "Лимонки" надруковані статті, що відверто порушують Кримінальний кодекс України. Правоохоронні органи теж не реагують на це. Не дуже стурбовані цим і міські засоби масової інформації

("Права людини", № 5, 1999 р.)

3. ЗМІ і влада

Журналістський колектив газети "Предприниматель" (м. Суми) написав відкритого листа, у якому звертається до Президента України, голови ВР, в. о. генпрокурора, міністра внутрішніх справ, голови СБУ, голови СЖУ, голови Верховного Суду та деяких інших посадових осіб.

У довгому рядові так званих резонансних справ якимось не всі звернули увагу на пов'язані із станом справ на залізничному транспорті.

Редакція видання, одноосібним засновником якої є первинна організація СЖУ, вирішила простежити на прикладі одного з прикордонних з Росією регіонів (Сумської області), які саме діла творять комерційні структури, переважна більшість яких не має ніякого відношення до транспорту.

Поки йшло слідство, вивчалися докази і матеріали, пов'язані із разбазарюванням рухомого складу, причетні до афери сторони одна за одною подають на редакцію газети "Предприниматель" судові позови (після публікації "За что слетел глава" Укрзалізниці Железняка", надрукованої 28 березня). І Зарічний районний суд Сум на повному серйозі приймає ці позови до розгляду, а один із них - від РФСО "Локомотив" - уже задовольнив, порушивши процесуальні норми і правові акти.

("Журналіст", Харків, № 32, вересень 1997 р.)

Студія "1 + 1" прийняла рішення припинити випуск програми "Післямова" на час виборчої кампанії. Це рішення продиктоване побоюванням за майбутнє журналістів, які працюють на каналі. Адже тиск, який відчуває студія "1 + 1" з першого дня свого існування, останнім часом спрямувався не лише на її знищення, а й на її людей. Як зазначив генеральний директор студії Олександр Роднянський, був випадок, коли лише за дві години відбулися жорсткі розмови з представниками одинадцяти політичних партій. Сьогодні в Україні розгортається політична війна без правил, у якій ми не хочемо і не будемо брати участі, сказав він.

Зазнає змін і ТСН. З першого січня наступного року хронометраж її випусків буде скорочений удвічі. "У нашій країні поняття "свобода слова" змінюється залежно від ситуації. Сподіваюся, що до 5 квітня 1998 року, коли знову вийде "Післямова", вона поліпшиться", - підвів ризику її засновник та ведучий Олександр Ткаченко

("Урядовий кур'єр", № 235 - 236, грудень 1997 р.)

Програма "ТСН" ("1+1") повідомила про арешт рахунків рекламної компанії "Пріоритет", яка має ексклюзивні права на розміщення реклами у "Киевских ведомостях" і на каналі "1+1". Те, що відбувається, генеральний директор рекламної компанії "Пріоритет" Ігор Пуришев пов'язує передусім з політичним тиском на канал "1+1", оскільки "Пріоритет" - "це єдине джерело фінансування каналу". Такої ж точки зору дотримується і генеральний продюсер "1+1" Олександр Роднянський: "Це політичні з'ясування, які виражаються у звичній для України формі наїздів фінансових комісій".

("День", № 231, грудень 1997 р.)

Харьковский обком профсоюзов работников культуры провел встречу журналистов с руководителями правоохранительных органов области. Речь шла о защите прав, жизни и здоровья сотрудников СМИ.

("Права людини", № 27, 1997 р.)

Голова правління ВАТ "Укрнафта" Ярослав Козак підписав наказ, за яким будь-якому з працівників центрального апарату забороняється спілкуватися з пресою. Є версія, що це зроблено з негласної вказівки Кабміну

("Права людини", № 31, 1997 р.)

Газета "Киевские ведомости" выиграла в судебном процессе по факту публикации статьи о яде в хлебе, где истцом выступала Киевская госадминистрация. По сведениям "КВ" пока ни одной газете в Украине не удалось в судебном порядке доказать достоверность информации о том, что власти предпочли бы скрыть от народа.

"Киевские ведомости", 11 вересня 1997 р.)

Нині тиск на пресу зростає пропорційно віддаленості від столиці. Через недотримання лінії своїх засновників зі своїх посад були звільнені редактори міських газет у Ясинуватій, Ладжині, Балті.

"Голос України", 8 серпня, 1997 р.)

За висвітлення конфлікту між мером Луганська й СБУ звинувачують журналістів незалежної телестудії "Ефір", які отримують телефонні дзвінки з погрозами. Студія нині опечатана, на неї накладено штраф, що сягає вартості всієї апаратури.

"Молодь України", 5 серпня, 1997 р.)

Телекомпания "Нарт" подверглась уже 19-ти налоговым и пожарным проверкам после критических комментариев в адрес украинских властных структур.

"Киевские ведомости", 27 серпня 1997 р.)

Кто, как не журналисты, понимают, что именно власть создала такую ситуацию, когда СМИ принуждают не работать, а служить органам власти - местным и центральным, партиям, содержащим СМИ, "жирным котам", которые борются между собой и с властью, подставляя при этом журналистов, что называется, втемную, подбрасывая непроверенный, заведомо наказуемый компромат на "врага". А поскольку они платят, то и музыку заказывают "под себя". И фактически в условиях, когда независимая и объективная журналистика искореняется за ненужностью, журналистов заставляют людям откровенно врать.

Старые красные могли лишиться работы в журналистике, посадить за диссидентство, изгнать из страны.

Нынешние (непонятного окраса) прямо запретить заниматься своим делом журналистам пока не могут, но могут привлечь к суду, выгнать из подконтрольной газеты, в конце концов вытолкнуть и выдать из информационного пространства страны или, хуже того, убить или покалечить. И не все журналисты по разным причинам могут этому противостоять: жить в прямом и в переносном смысле хочется всем.

И технология обмана людей, и воздействия на журналистов постоянно совершенствуются, становятся все откровеннее. Выборы ведь приближаются - дурмана требуется больше.

3 октября газета "Україна молода" публикует статью "Птахи гнізда Дніпропетровська", состоящую из материалов, которые "накопали" оперативно-следственные группы, занимающиеся проверкой финансово-хозяйственной деятельности бизнес-структур, так или иначе связанных с П.Лазаренко. Называются конкретные предприятия, оглашаются выводы, адреса, фамилии...

Однако имеется ст.11 Закона Украины "Об оперативно-розыскной деятельности". В ней сказано: "Лица, привлеченные к выполнению задач оперативно-розыскной деятельности, обязаны сохранять тайну, ставшую им известной.

Разглашение этой тайны влечет за собой ответственность по действующему законодательству, кроме случаев разглашения информации о незаконных действиях, нарушающих права человека".

П.Лазаренко заявляет, что подает на газету в суд за оскорбление чести и достоинства. Если суд иск примет, то где окажутся журналисты, которые должны были знать, что по упомянутой выше статье они становятся соучастниками преступления? Да и наше законодательство о СМИ предусматривает наказание за распространение сведений, заведомо нарушающих законы, в частности, без суда называющих человека преступником.

А сколько выливается на потребителей СМИ однобокой, полуправдивой информации, снабженной, к тому же, обвинительными комментариями!

Расчет же таких борцов и комментаторов, бесспорно, правилен. Газета "День" недавно опубликовала социологические данные Центра "Социальный мониторинг" и УкрНИИ проблем молодежи о степени доверия людей к СМИ. Получилось, что прессе доверяют 51 % опрошенных, ТВ - 55 %, радио - 51 %. Поэтому и вцепились в журналистов мертвой хваткой.

"Зеркало недели", № 42, жовтень 1997 р.)

14 октября в Радянском райсуде г.Киева под председательством судьи Т.Измайловой состоялось очередное слушание дела по иску замсекретаря Совета национальной безопасности и обороны А.Разумкова к редакции газеты "Независимость". Эта газета в апреле-мае с.г. опубликовала две статьи "Евгений Марчук: хождение во власть" и "Вечно в кожаных перчатках, чтоб не делать отпечатков, или Кто в адвокатах Евгения Марчука".

Пикантность ситуации в том, что на момент появления статей Александр Разумков трудился директором института экономических исследований, нередко критиковал исполнительную власть, президентские структуры, ныне ж - один из руководителей СНБО. Ответчики огласили ряд ходатайств, которые судья отклонила. В результате ей заявлен отвод.

"Правда Украины", 16 жовтня 1997 р.)

Суд Радянского района г.Киева вынес решение по делу "Александр Разумков против газеты "Независимость" в пользу истца.

Суд обязал газету опубликовать опровержение, а также уплатить 25 тысяч гривен как компенсацию за нанесенный моральный ущерб. По словам А.Разумкова, причитающуюся ему сумму в случае, если она будет перечислена редакцией, он собирается передать Бердичевскому детскому дому.

"Зеркало недели", № 42, жовтень 1997 р.)

Більшість працівників служби інформації Львівської обласної держрадіокомпанії перед стінами мерії звернулася до колег-журналістів, аби з перших уст підтвердити чутки про безпрецедентні факти втручання представників влади у їхню роботу.

У виголошеній тележурналістами заяві, зокрема, йдеться: "Упродовж останніх місяців втручання керівників облдержадміністрації в роботу компанії набрало тотального характеру.

Щоденна політична та ідеологічна цензура інформаційної програми "День", систематичні вказівки надавати більше ефірного часу певній політичній партії та окремим особам з одночасними вимогами замовчування і зняття з ефіру повідомлень про діяльність інших політичних об'єднань призводять до використання телерадіокомпанії виключно для створення "кланового культу" замість об'єктивного та правдивого висвітлення суті подій".

Керівник служби інформації Людмила Майор сказала: "Є у Львові одна "знаменита" і "популярна" партія - Аграрна, є у нас одне політичне об'єднання "Дзвін" (його створення зініційоване АПУ і підтримане львівськими рухівцями). Основна увага в нашій програмі має надаватися їм. Інформація про всіх інших із легкої руки одного з керівників може просто не з'являтися в ефірі". Щодо "одного керівника", то тут йдеться про заступника голови облдержадміністрації Василя Базіва, який водночас є одним із лідерів та фактичним ідеологом аграріїв Львівщини.

"День", № 200, листопад 1997 р.)

9 сотрудников луганской газеты "XXI век", в свое время основанной небезызвестным Валерием Доброславским, расстрелянным в этом году, предприняли акт голодовки. На сей раз поводом к реакции журналистов послужил визит заместителя редактора газеты Александра Юрова в Жовтневый РОВД Луганска, где журналист намеревался встретиться со следователем Оксаной Зотиной. Однако вместо ее кабинета дежурный милиционер отвел его к замначальника РОВД В.Л.Шевцову.

"Свой разговор со мной, - рассказывает А.Юров, - он начал со слов: "Я знаю, к тому ты идешь!". Затем в разговор вмешался следователь того же РОВД Олег Цивин, от которого я узнал, что газета наша - бандитская, а мы сами очень скоро доиграемся и кое-чьей головой ребятишки на пустыре будут играть в футбол... Моя попытка устроить по этому поводу диспут успехом не увенчалась. Заявив, что всю интересующую нас информацию мы можем получить только через начальника, он дал понять, что встреча окончена, и меня провели к выходу".

Через день после встречи главного редактора газеты с начальником УВД по Луганской области Владимиром Будниковым журналисты прекратили голодовку. Генерал-майор заверил журналистов, что закрывать глаза на грубость подчиненных не намерен, пообещав разобраться с фактами преследования журналистов.

"Киевские ведомости", 12 листопада 1997 р.)

Свой давний конфликт с неугодными журналистами уманская мэрия решила просто - заколотила досками дверь корпункта независимых масс-медиа. Особой "любовью" мэра Ю.Бодрова и его команды пользуется "Молодь Черкащины". Война между руководителем независимой телекомпании "Ятрань" Николаем Ратушным и уманской мэрией выплеснулась и на страницы центральных газет.

"Независимость", № 222-223, 1997 р.)

Днями колеги з Державного інформаційного агентства пожалілися на своє життя. Виявляється, вони сьогодні не тільки шукають і передають інформацію. Журналістам, як з'ясувалося, доручали функцію політичного нагляду. Колеги змушені після кожної прес-конференції політиків, особливо опозиційних, чи зустрічей з ними писати детальні звіти про кожне слово, яке було мовлене тим чи тим політиком. Особливу увагу рекомендовано звернути на висловлювання щодо глави держави, оцінок його діяльності, адміністрації Президента та Кабінету Міністрів. Ці доповідні записки, стверджують журналісти, направляють на Банківську, 11, у резиденцію Леоніда Кучми. Коли ж особливо недогадливі працівники інформ агентства спробували висловити своє обурення з приводу цієї вказівки, їм пояснили, що вони - державні службовці. А тому розпорядження повинні виконувати беззаперечно. Щоправда, знайшлися сміливці, які категорично відмовилися виступати в ролі донощиків. Чим обернеться для них сміливість - невідомо

("Голос України", № 14, січень 1998 р.)

Із заяви творчих працівників ДІНАУ:

"... Заявляємо, що жодне твердження автора не відповідає дійсності. Публікація - суцільна вигадка, що принижує професійну честь і гідність співробітників ДІНАУ, авторитет агентства у цілому..."

("Голос України", № 19, січень 1998 р.)

Точка зрення: Сергей Головатый:

"...Речь идет о попытке укрощения строптивой газеты (иск футбольного клуба "Динамо" к "ВВ" - ред.). Это одно из проявлений политических репрессий, проводимых режимом Кучмы. Политические репрессии распространяются на газеты "Правда Украины", "Всеукраинские ведомости". Сейчас под угрозой "Киевские ведомости", газета киевского общественного объединения "Мы". Эти репрессии начались еще с пресловутого секретного распоряжения, подписанного бывшим первым вице-премьером В.Дурдинцом о создании тайной комиссии для проверок неблагонадежных СМИ, в том числе силами Контрольно-ревизионного управления..."

"Всеукраинские ведомости", № 29, лютий 1998 р.)

Пресс-служба Харьковской обл администрации запретила всем украинским журналистам освещать часть визита федерального президента Германии Романа Герцога, в частности, посещение захоронения германских солдат в Харькове.

За день до визита журналисты АТН побывали на кладбище и сделали материал о захоронениях. Однако пресс-служба запретила выпускать его в эфир.

"Права людини", № 5, лютий 1998 р.)

В начале 1998 г. редакция донецкой газеты "Тюрьма и воля" направила запросы в облуправления юстиции и в облсуды шести областей. Редакцию интересовало, сколько дел рассмотрено в минувшем году облсудами в кассационной и надзорной инстанции, каковы их результаты и сколько вынесено смертных приговоров, что является несекретной информацией.

Не ответили по существу запроса:

- Управление юстиции Полтавской области,
- Управление юстиции Днепропетровской области,
- Управление юстиции Запорожской области.

Отказались отвечать:

- Луганский облсуд
- Донецкий облсуд.

"Права людини", № 6, лютий 1998 р.)

На днях около двух десятков мужчин, как в милицейской форме, так и в штатском, "атаковали" офис одесской телекомпании "АРТ" и муниципальной телекомпании РТВ - 7, вынесли из него часть дорогостоящего имущества и, погрузив все в машины, отбыли в неизвестном направлении. Как пояснил присутствовавший при этом судебный исполнитель, данные действия совершаются "во исполнение решения Приморского райсуда города Одессы по иску председателя Одесской облгосадминистрации Руслана Боделана к этим телекомпаниям о защите чести и достоинства". Некоторое время назад Приморский суд постановил взыскать с ответчиков в пользу истца 1 млн. грн. А в обеспечение риска - наложить арест на расчетные счета и имущество данных СМИ...

Кстати, несколько дней назад, согласно решению другого судебного органа, аресты были наложены на расчетные счета других одесских СМИ - газет "Слово", "Одесский вестник" и "Юг". Учредителем первых двух является Одесский горисполком, третья - независимая. Иск был предъявлен рыбопромысловой компанией "Антарктика". Сумма проигранных вышеназванными газетами судебных разбирательств - 300 тысяч, 500 тысяч гривен и выше

("Киевские ведомости", 4 березня 1998 р.)

Накануне выборов 29 марта 1998 года по определениям Одесского областного арбитражного суда была запрещена трансляция телерадиокомпаний "АРТ" и "РТВ-7", что нарушило изменения в Закон Украины "О телевидении и радиовещании" и было расценено руководителями ТРК как политическое давление со стороны облгосадминистрации и введение политической цензуры.

"Права людини", № 11, квітень 1998 р.)

Утром 27 марта поступил сигнал о том, что здание, в котором расположена муниципальная радиостанция "Одесса", заминировано. Утром следующего дня в здание стали запускать только по спецпропускам. Работники "Одессы" в списки не попали. Радио "Одесса" возобновило вещание только утром 30 марта.

Похоже на то, что муниципальную радиостанцию специально лишили эфира накануне выборов.

"Права людини", № 11, квітень 1998 р.)

Второй месяц редакция газеты "Деловой Бердянск" испытывает серьезное политическое и моральное давление со стороны городской власти, возглавляемой Валерием Барановым.

Трудовой коллектив редакции опубликовал в своей газете заявление с изложением фактов попытки политической расправы над газетой, освещавшей ход выборов с позиций, не угодных нынешним городским властям.

"Права людини", № 15, травень 1998 р.)

Український медіа-клуб оприлюднив заяву з приводу утисків свободи слова в Україні.

Як приклади УМК назвав позасудові закриття видань ("Правда України"), зняття неугодних програм ("Післямова"), судові переслідування з астрономічними сумами відшкодувань ("Всеукраїнские ведомости" - Г.Суркісу 3,5 млн. грн.), цензуру і фізичний тиск на журналістів, перетворення державних ЗМІ на слухняний апарат для маніпуляцій громадською свідомістю на користь Президента та його оточення.

"Голос України", 7 лютого 1998 р.)

Ще за часів укрупнення Мінпресінформу, реорганізації його в Мінінформ та призначення міністром Кулика, "Вечірній Київ" застерігав, що створюється фактично передвиборний інформаційний штаб Кучми, що він робитиме спроби тиснути на пресу і повертати її в потрібний бік. А щоб полегшити це завдання, Міністерство інформації не так давно подало законопроект про внесення змін і доповнень до нинішнього закону про пресу, в якому за запропонованою зміною системи реєстрації та перереєстрації ЗМІ приховане бажання поставити їх під владний контроль. І ось, не чекаючи, коли законопроект буде ухвалений (або не вірячи, що він взагалі буде ухвалений), пан Кулик розкрив свої наміри, використавши для призупинення випуску "Правди України" все той же реєстраційний привід. При цьому робилося все притямом і настільки незграбно, що осялячі вуха справжніх намірів не вдалося приховати. По-перше, газету про це міністерство навіть не попередило. По-друге, державне видавництво "Преса України", вочевидь, одержало усне

розпорядження не друкувати газету, бо зловісний наказ підписаний Куликом 28 січня, а друк припинено увечері 27 січня - працівників редакції просто не допустили у друкарський цех.

Українське законодавство передбачає: випуск друкованого засобу масової інформації може бути припинено за рішенням засновника (співзасновників) або суду. Хоче цього пан Кулик чи не хоче, але його руками чиниться політична розправа. Виконуючи замовлення чи діючи на власний розсуд, пан міністр грубо порушує при цьому законодавство України.

"Правда України" все-таки виходить, знайшовши приватну друкарню замість державної, до якої у Кулика руки короткі, і звернулася з позовом до суду на неправові дії, які завдали моральних і матеріальних збитків газеті та її читачам.

"Вечірній Київ", № 20, лютий 1998 р.)

Да, в 18-й статті Закона "О печатных средствах массовой информации (прессе) в Украине" однозначно указывается: "Выпуск печатного средства массовой информации может быть приостановлен по решению учредителя (соучредителя) или суда. То есть никто - ни министр информации, ни Генеральный прокурор, ни даже Президент страны не имеют право "приостановить" выход любого издания. И даже если оно призывает читателей строить баррикады для свержения конституционного строя, опубликует порнографию или матерные ругательства аршинными буквами - даже в этом случае решение о "приостановке" может принять лишь суд.

Ну и что? Это ничего не значит для министра информации Украины Зиновия Кулика, поскольку он точно знает: за любые нарушения закона, допущенные во имя высших государственных чиновников, у него все будет, и ему за это ничего не будет.

Кстати, в конце декабря 1997 года "приостановщик" выпуска "Правды Украины" Зиновий Кулик в одном официальном документе (копия которого имеется в "Ведомостях"), где речь шла о газете "День", написал: "Чинним законодавством України повноважень щодо призупинення діяльності засобу масової інформації або звернення за власною ініціативою до суду з позовами про визнання реєстрації засобу масової інформації недійсним Міністерству інформації України не надано".

Впрочем, дело даже не в двух правдах господина Кулика - по этому поводу, думается, ему еще предстоит объясняться в суде, куда намерена обратиться "Правда Украины". Речь идет о том, что пресса в Украине может быть свободна лишь в одном случае: если она ни в чем не будет зависеть от государства. Если не только сами газеты, но и помещения их редакций, автотранспорт, типографии, а также службы распространения и доставки у каждого издания или группы изданий будут находиться в частной собственности.

Сегодня в Киеве количество частных типографий, которые могут печатать тиражи газет, как говорится, - раз, два и обчелся. Да, при желании и их властные структуры могут закрыть, прислав туда силовые структуры с проверками. И тем не менее, если количество частных типографий будет измеряться в украинской столице десятками, а в стране - сотнями, если частные газеты смогут в автономном режиме, в замкнутом цикле печатать и распространять издания, а при необходимости помогать своим коллегам, оказавшимся в тяжелом положении (как это случилось ныне с печатанием "приостановленной" "Правды

України"), государству станет по-настоящему трудно бороться с независимой прессой. И лишь тогда украинская пресса станет действительно свободной, а конституционное положение о свободе слова будет соблюдаться получше, нежели это было во времена сталинской Конституции.

Радянский райсуд Киева под председательством судьи Ирины Сапрыкиной удовлетворил иск лидера Всеукраинского объединения "Громада" Павла Лазаренко к газете "Україна молода" и обязал это издание опровергнуть сведения, содержащиеся в скандально известной публикации "Птицы гнезда Днепропетровска". Сообщение о причастности Павла Лазаренко к деятельности ООО "Ладоки", которое якобы имело отношение к незаконной приватизации государственного имущества, оказалось необоснованным.

Впрочем, суд защитил не только честь, достоинство и деловую репутацию лидера "Громады", но и многие сотни других граждан Украины, которые носят фамилию Лазаренко. Ибо, как пояснила в суде представитель газеты "Україна молода" Любовь Янюк, в опубликованной статье специально не указывались инициалы людей. Таким образом, тень, по сути дела, была брошена на всех Лазаренко, живущих в Украине и за ее пределами.

"Киевские ведомости", 31 січня 1998 р.)

Співробітники органів внутрішніх справ проводять "зачистку" райцентру Первомайськ на Миколаївщині від останнього номера газети "Николаевские новости". Слава про статтю "Зима тирана, или Генерал песчаной карьеры" дійшла до "героя" публікації - начальника Первомайського міського УВС полковника Віктора Сотського. Після того, як багатотисячний наклад було доставлено, міліція розпочала вилучати газету, бо "там наклеп". Очевидно, що тільки суд може визнати факт скоєння злочину, жодного права на проведення репресивної акції правоохоронці не мали.

"Україна молода", № 52, 19 березня 1998 р.)

У своїй, загалом, сердитій промові на Перших Всеукраїнських зборах інтелігенції Президент інколи впадав у лірику... Тим часом ліричні відступи не завадили Президенту з потрійною енергією накинутися на непокірних журналістів і звинуватити їх у смертних гріхах перед владою. До таких традиційних гріхів "куплених писак", як обливання Президента брудом, навмисне збурювання громадської думки, обслуговування окремих кланів, "коли на зміну цензурі прийшла не свобода слова, а стимулювання роботи на замовлення", додалося й дещо зовсім нове: Президент суворо попередив про логічні наслідки, які можуть чекати неслухняних мас-медіа. Не один з нас, напевне, хто посмів висловити власну думку про ті чи інші події, дати власну оцінку вчинкам Президента, після такої заяви намагається збагнути, які ж "логічні наслідки" відтепер його підстерігають. Ну, не вірю я, скажімо, Президенту, що його ялтинський указ не є порушенням Конституції, а хочу дочекатися з цього приводу рішення Конституційного суду; не вірю я Президенту, який божиться перед мільйонною телеаудиторією, що при капітальному ремонті палацу "Україна" не було допущено зловживань, а вірю тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради і чекаю прокурорського вердикту і суду; не вірю, що після розпаду Союзу ми опинилися в гірших умовах, ніж інші країни СНД; не вірю, що

підписані документи про економічне співробітництво з Росією треба ще й досі ховати від людей... Ну не вірю я!..

...Нам з колегами після того, як прийде час "логічних наслідків", залишається що робити?..

"Голос України", 24 березня 1998 р.)

Выступая перед участниками расширенного совещания работников налоговых служб, Президент Л.Кучма фактически призвал их усилить давление на средства массовой информации и предпринимателей. "Государство в значительной степени утратило контроль, прежде всего законодательный, за ситуацией на информационном рынке... Из более чем четырех тысяч украинских газет более половины пребывают в руках коммерческих структур", - сказал он. Этим более чем прозрачным намеком Президент практически обвинил независимую прессу в сращивании с теневым капиталом, якобы переливаемым в партийные структуры. Но газетчики, имеющие непосредственное отношение к предвыборной кампании, хорошо знают, что, за немногими исключениями, "партийные деньги" в этой кампании не "гуляли" - у подавляющего большинства партий их оказалось мало, хотя у некоторых отдельных кандидатов они, по-видимому, есть. Почему же Президент Кучма "наехал" на негосударственную прессу, натравливая на нее налоговиков? Не потому ли, что она, в отличие от государственной, показывает жизнь такой, какая она есть?

"Грани", Харьков, № 12, березень 1998 р.)

По словам народного депутата Украины Владимира Алексева, "еще в более жесткой ситуации, чем электронные СМИ, оказались печатные. Астрономический взлет цен на бумагу, совершенно несоизмеримые расценки "Укрпочты" за доставку периодических изданий не исчерпывают средств нажима на прессу. Широкою практикою получило отлучение неугодных газет от типографских услуг. Совсем недавно в Северодонецке Луганской области была лишена возможности печататься газета "Братья-славяне", в Крыму лишилась типографских услуг газета "Житуха", в Евпатории - газета "Вечерний Севастополь", в Днепропетровске - "Новая газета". Своеобразным рекордсменом по отлучению от типографии на Украине является "Прикарпатская правда" из Ивано-Франковска. За свою позицию и ряд критических выступлений она была негодна и уже третий год газета печатается в соседней области и привозится оттуда транспортом, что резко удорожает ее, но никакие фонды поддержки прессы почему-то ей не помогают. Газета выходит с надписью "Вимушена друкуватися за межами області", размещенной рядом с названием. Этот факт уже стал достоянием международной общественности и вызвал ряд негативных откликов... Сейчас все больше видно, как в деятельность СМИ внедряются жесткие идеологические шаблоны, отступать от которых мало кто из них решается. Вот, к примеру, провели в Харькове "круглый стол" на тему "Антидемократические тенденции в культурно-языковой политике государственного строительства Украины". По вопросу защиты русского языка пришли к единому мнению представители самых разных политических сил. Но уважаемое киевское информагентство преподносит это как акцию левых сил, а не широкого политического спектра".

"Вечерний Харьков", 25 березня 1998 р.)

За повідомленням газети "Всеукраинские ведомости", відсьогодні призупинено її випуск. Колектив редакції у надрукованому вчора повідомленні стверджує, що чернівецький арбітраж присудив стягнути з "ВВ" 3,5 млн, грн. "Нас затиснули з усіх боків: рахунок заблоковано, ми не маємо змоги платити за папір, поліграфію, доставку. Стала реальною загроза для безпеки і навіть життя співробітників редакції. Єдине, що нам залишалося в цьому становищі, - це призупинити випуск газети".

"Голос України", 28 березня 1998 р.)

В ночь на 22 марта в Киеве группа неизвестных забросала окно третьего этажа, где размещается бухгалтерия редакции газеты "Всеукраинские ведомости", бутылками с зажигательной смесью. В помещении вспыхнул пожар. Происшедшее, по словам заместителя главного редактора "ВВ" В.Ильченко, редакционным коллективом расценивается как очередной политический заказ, направленный на срыв выхода газеты. "Нас начали пугать применением силы", - подчеркнул заместитель главного редактора. К версии "запугивания" сегодня склоняются и работники правоохранительных органов.

"День", № 54, 24 березня 1998 р.)

Газета "Украина - Центр" опубликовала в январе статью, прочитав которую, глава "Укргазсбыта" Олег Кухарчук подал на газету в суд... Газета, которая в нескольких пунктах ошиблась, недавно извинилась перед Олегом Кухарчуком и опубликовала правильные сведения. Олег Сергеевич отозвал из суда иск на 2,5 млн. грн. На языке юристов это называется мировым соглашением.

"Киевские ведомости", 2 квітня 1998 р.)

19 февраля 1998 г. Московский районный суд г.Киева под председательством судьи В.Нежуры постановил взыскать с редакции газеты "Политика" и журналиста А.Ленского солидарно 140 тысяч гривен в счет возмещения морального ущерба В.Васильцу и его дочери. Именно в 70 тысяч долларов редактор печатного органа Одесского облсовета и его дочь Марина оценили свое достоинство после публикации в "Политике" в сентябре 1997 г. статьи "Покушение" (на мэра Одессы Э.Гурвица).

19 марта сего года Московский райсуд г.Киева под председательством судьи В.Нежуры постановил взыскать с редакции "Политики" 500 тысяч гривен в счет возмещения морального ущерба одесскому областному прокурору В.Иванову декабрьской публикацией "В Одессе люди гибнут за нефть, металл, зерно и политику" (о вмешательстве правоохранительных органов во властное противостояние в регионе).

27 марта текущего года В.Нежура принимает очередное решение о взыскании с редакции газеты 20 тысяч гривен в счет возмещения морального ущерба М.Приходько, мэру г.Нежина за публикацию статьи "Разведка доложила точно...".

"Политика", № 13, квітень 1998 р.)

Редакторы ведущих херсонских газет получили повестки с требованием явиться в прокуратуру. К повесткам прилагается документ за подписью и.о. прокурора Херсона Владимира Шафрановского, в котором просят ответить: не публиковали ли их издания призывы к свержению конституционного строя и не клеветали ли они в период предвыборной кампании на Президента Украины Леонида Кучму?

В беседе с корреспондентом "КВ" сотрудники городской прокуратуры объяснили, что они выполняют задание областной прокуратуры. Зампрокурора Херсонщины Горпенюк подтвердил, что от Генпрокуратуры Украины получено задание: проверить, не клеветают ли местные СМИ...

"Киевские ведомости", 18 квітня 1998 р.)

Про початок свого голодування оголосили в спецвипуску газети "Наддніпряньська правда" (Херсон) редактор Ігор Рева та його заступник Сергій Марієв. Суворовський райсуд Херсона визнав низку публікацій проти зловживань начальника Скадовського морського порту Івана Бокші не відповідаючими дійсності й примусив виплатити скривдженому 250 тис. гривень.

"Голос України", 13 березня 1998 р.)

На редактора коростенської газети "Древлянський край" Миколу Горбика та газету одразу заведено кілька судових справ. Почалося з того, що редактор відмовив з низки причин надрукувати матеріал народного депутата Володимира Яценка "Побудуй свою вулицю..." Після чергового суду редактор, не витримавши силового тиску владних структур, таки надрукував "шедевр" народного обранця. Але, схоже, що це був не крок до примирення, а втрата першої сходинки демократії. Друга не забариться, бо не за горами ще один суд з приводу поновлення співзасновників (Коростенської міської ради) та назви газети "Радянське Полісся".

("Молодь України", № 57, 21 травня 1998 р.)

В конце апреля сотрудники Управления по борьбе с организованной преступностью в Одессе задержали возле своего здания автомобиль, в котором находился корреспондент радио "Свобода" Игорь Столяров, а также операторы двух одесских муниципальных телекомпаний. По имеющейся у них информации в это здание был доставлен первый зам. одесского мэра Анатолий Ворохаев, который вроде бы нуждался в срочной медицинской помощи. Журналистов доставили в УБОП, где пригрозили в следующий раз разбить о головы видеокамеры. 22 марта разбили камеру у оператора муниципальной телекомпании, который попытался снять больницу, где под охраной находится еще один заместитель одесского мэра Михаил Кучук. В возбуждении уголовного дела по этому поводу областная прокуратура отказала. Незадолго до выборов по одному лишь устному

распоряжению зампреда Одесской облгосадминистрации Валерия Балуха было прекращено вещание двух одесских муниципальных телекомпаний. Потом по протесту областного прокурора Одесский арбитражный суд принял решение вообще прекратить вещание этих телекомпаний. Еще ранее по искам Валерия Кравченко, сторонника одесского губернатора Руслана Боделана, Одесский областной арбитражный суд принял решение о взыскании с двух газет, поддерживающих мэра Одессы, сумм в 300 и 500 тысяч гривен. И буквально на днях Николаевский арбитражный суд решил взыскать полмиллиона гривен с газеты "Слово", которую возглавляет близкий соратник Гурвица Леонид Капелюшный.

("Киевские ведомости", 12 травня 1998 р.)

Иск газеты "Правда Украины" к Мининформу в связи с распоряжением Зиновия Кулика о приостановлении выхода газеты Высший арбитражный суд Украины отказался рассматривать. По словам адвоката газеты Александра Безрука, суд сослался на заявление Генпрокуратуры, которая считает, что поскольку коллективное предприятие газеты "Правда Украины" ликвидировано, то не имеет права подавать иск. В связи с этим арбитраж отказался слушать дело по иску газетчиков. "Это беспрецедентный случай, - заявил представитель истца, - когда суд не стал выяснять, права или нет "Правда Украины", а просто отказался рассматривать заявление коллектива издания"

("Киевские ведомости", 9 березня 1998 р.)

Журналістський колектив редакції газети "Правда України" оприлюднив звернення, в якому, зокрема, говориться, що він змушений знову звернутися до народних депутатів України з приводу політичної розправи, яку продовжують чинити урядові кола над газетою "Правда України".

("Голос України", 19 травня 1998 р.)

Черговою жертвою неоголошеної війни влади проти опозиційних ЗМІ стала цими днями газета "Політика". На підставі того, що редакція газети представила податковим службам нібито не всю бухгалтерську документацію, Печерська податкова адміністрація м. Києва звернулася до керівництва банку "Синтез" з вимогою заблокувати розрахунковий рахунок газети. Редакцію повідомили про те, що Печерська райпрокуратура надіслала в райадміністрацію подання про анулювання реєстрації видавця газети "Політика" на тій підставі, що він зареєстрований у Печерському районі, а редакція газети - у Московському. Але ж наше законодавство не передбачає такої норми, щоб приміщення редакцій були розташовані за місцем реєстрації видавця"

("Вечірній Київ", 27 травня 1998 р.)

В офіс одной из самых популярных газет запорожского региона "Наше время" прибыли сотрудники налоговой милиции Жовтневого района и на глазах журналистов изъяли

тираж газеты, отпечатанный и подготовленный к распространению. Ее читатели расценивают подобную акцию налоговиков как акт расправы с еженедельником, остро критикующим городские власти и поддерживающим нового запорожского губернатора Владимира Куратченко.

("Киевские ведомости", 9 червня 1998 р.)

Старокиївський районний суд м.Києва виніс рішення за позовом міністра внутрішніх справ України Ю.Кравченка до газети "Киевские ведомости" і її журналістів про захист честі та гідності. Згідно з рішенням, газета має сплатити 5 млн. грн.

("Вечірній Київ", 5 червня 1998 р.)

Ситуация, сложившаяся с газетой "Слава Севастополя" беспрецедентна. С первого июля этого года в качестве своих учредителей газета указала "Ассоциацию журналистов "Слава Севастополя" и коллективное предприятие "Редакция газеты "Слава Севастополя". Председатель городского Совета начинает давление на газету. Вначале путем принятия решения сессии горсовета, затем обращениями в управление юстиции, прокуратуру. 2 июля на свет рождается документ, в котором директору типографии "предлагается" прекратить печатанье "Славы Севастополя". Редактор газеты Наталья Троицкая сообщила, что городской Совет как соучредитель газеты в течение длительного времени не выполнял своих обязательств.

И еще один момент. В своем решении от 18 июня 1998 года городской Совет поручил своему председателю, на основании Закона Украины "О порядке освещения деятельности органов государственной власти и местного самоуправления в Украине средствами массовой информации", заключить соответствующий договор с Севастопольской региональной государственной телерадиокомпанией. Принятый менее года назад антидемократичный закон материализуется в виде решений и договоров. Стоит ли вообще удивляться действиям местных руководителей, если подобное возможно у нас на самом высоком уровне и находит выражение в виде законов, принимаемых Верховной Радой

("Права людини", № 20, 1998 р.)

В Артемовске Донецкой области учинена расправа над местной газетой "Вперед". Секретариат областной организации журналистов выступил с решительным протестом против произвола должностных лиц. После ряда статей, критикующих работу местной милиции и горсовета, начались изнурительные проверки то налоговой инспекции, то КРУ. Спешно созванная сессия горсовета, вопреки действующим законам, решает учредить на базе газеты коммунальное средство массовой информации

("Права людини", № 21, 1998 р.)

Харківська правозахисна група запросила інформацію про діяльність судів за перше півріччя 1998 року у Міністерствах юстиції України та Автономної Республіки Крим і в управліннях Міністерства юстиції всіх областей України. Відповіді надіслали лише Міністерство юстиції України та 14 обласних управлінь. 11 - не відповіло. Черкаське обласне управління юстиції відповіло, що таку інформацію можна отримати у Міністерстві юстиції України. Порушено статтю 11 Закону України "Про інформацію"

("Права людини", № 31, 1998 р.)

Прокуратура Днепропетровской области возбудила уголовное дело за клевету и оскорбления, которые якобы имели место в статье "Крымский забег, или Портрет Президента в интерьере...", опубликованной в газете "Днепропетровская правда". 1 сентября в редакцию прибыли сотрудники Управления по борьбе с экономической преступностью и предъявили постановление об изъятии уставных и учредительных документов газеты ИЗАО "Днепропетровская правда", должностных инструкций руководителей газеты и структурных подразделений, а также всех документов и предметов, касающихся выпуска номера газеты.

("Киевские ведомости", 1 вересня 1998 р.)

Президент Украины Л.Д.Кучма, "руководствуясь гуманностью по отношению к автору материала в газете "Днепропетровская правда" и оставляя написанное на его совести, считает, что в это трудное для общества время необходимо стремиться к согласию и взаимопониманию, и не считает необходимым тратить время на выяснения отношений, связанных с упоминаемой публикацией", сообщил председатель Днепропетровской облгосадминистрации О.В.Мигдеев. Прокуратура области признала возможным данное дело закрыть.

("Киевские ведомости", 2 жовтня 1998 р.)

СБУ возбудила уголовное дело по факту разглашения сведений, являющихся государственной тайной. В свое время киевская газета "Политика" опубликовала статьи "Шпионский роман" и "Шпионский роман-2", где говорилось о местах дислокации штабов американских и натовских войск в Турции, системе их радиосвязи и кодах. По словам редактора "Политики" Олега Ляшко, опубликованная информация обошлась газете в 500 долларов. Но человек, предоставивший ее, может поплатиться больше - несколькими годами свободы. Согласно закону, отвечать будет и газета, опубликовавшая данные, являющиеся гостайной, и ее редактор. Мера наказания определит суд. Олег Ляшко считает, что до суда не дойдет, поскольку трудно будет установить лиц, предоставивших эту информацию газете.

("Слобода", № 65, серпень 1997 р.)

Главный редактор оппозиционной газеты "Политика" Олег Ляшко уверен, что его газету закрыли, потому что в последних номерах были напечатаны материалы депутата Юрия Кармазина о коррупции в окружении Президента Украины. Решение председателя Печерского райсуда Киева Николая Замковенко о ликвидации свидетельства о государственной регистрации газеты и прекращении ее выхода датировано 6 октября 1998 года, но редакции об этом стало известно лишь 8 декабря. "Нам ничего не дали сказать в свою защиту, нас никто никуда не вызывал", - отметил О.Ляшко. Депутат Ю.Кармазин направил депутатский запрос в адрес Председателя Верховного Суда по поводу закрытия газеты "Политика".

("Зеркало недели", № 50, грудень 1998 р.)

В качестве еще одного блюстителя нашей идеологической девственности недавно выступил и сам премьер-министр страны Валерий Пустовойтенко. Во время посещения национальной телерадиокомпании и встречи там с главами областных телерадиокомитетов, глава правительства поинтересовался: мол, закрыли ли уже в Днепропетровске 11-й телеканал. И вот что поразительно. Никто из наших коллег-журналистов не ответил руководителю КМ вопросом на вопрос: а какое, дескать, отношение имеет к этому правительство страны, где положение о свободе слова и свободе печати являются конституционными нормами? Напротив, чиновники от журналистики принялись как бы оправдываться: мол, пока закрыть 11-й днепропетровский канал как-то не сложилось, но в кратчайшее время, как только, так и сразу и пр. 11-й канал является самым рейтинговым на Днепропетровщине, и едва ли не единственным на Украине, который вещает круглосуточно. Однако на этом канале не надлежащим образом чтят, к примеру, Народно-демократическую партию. А потому вот уж который месяц этот телеканал проверяют правоохранительные органы. Днепропетровская милиция отреагировала на телезамечание - вопрос премьер-министра - довольно быстро. В этот же день, со ссылкой на Закон о милиции, оперативная группа областного управления по борьбе с экономической преступностью, произвела осмотр помещений телекомпаний, вещающих на 11-м канале. На следующий день редакция газеты облсовета "Днепропетровская правда" получила извещение о том, что с 1 января 1999 года типография не сможет по техническим причинам печатать тираж газеты. К тому же секретарь СНБОУ Владимир Горбулин сообщил, что в стране будет введен... институт декларирования средств издателей. По мнению экспертов, в этом случае в Украине останутся только проправительственные СМИ, деньги на издание которых будут признаны "чистыми", так сказать, "по умолчанию".

("Киевские ведомости", 16 грудня 1998 р.)

До речі, таке ж звинувачення було висунуте трохи раніше і головному редактору "Політики". Але у порушенні проти нього кримінальної справи за ст.67 Кримінального кодексу (розголошення державних таємниць) було відмовлено за відсутністю складу злочину (оскільки "розголошена таємниця" таємницею давно не вважається). І хоча цей висновок Служби безпеки не було ніким оскаржено, "Політику" закрили саме за цією статтею. Сам Олег Ляшко вважає, що рішення суду було прийнято заднім числом (6 жовтня цього року) і є звичайною помстою газеті за публікацію опозиційних матеріалів, серед яких - журналістські розслідування таких "державних таємниць", як, наприклад, спланована операція арешту редактора "Правди України" Олександра Горобця.

Найцікавіше те, що, за останньою інформацією, первісне звинувачення О.Горобця у слідства вже відпало, мабуть, через відсутність доказів. Але на волю Горобця не відпустили, оскільки, на думку родичів арештованого, "... визнати, що людину заарештовано через її опозиційну діяльність, влада ніяк не хоче, і тому, аби не випустити невинну людину на свободу, зараз фабрикується нове звинувачення - в якихось міфічних господарських порушеннях..."

("Демократична Україна", 12 грудня 1998 р.)

Игорь Лубченко, председатель Союза журналистов Украины: "...Дело со свободой печати в Украине к настоящему времени зашло уже так далеко, что кое-где на районном уровне неофициально была восстановлена давняя "традиция", когда первый секретарь райкома партии лично читал привозимые к нему в кабинет полосы своей "районки" и "благословлял" очередной номер к выходу в свет. Ныне эту функцию кое-где пытаются взять на себя главы райадминистраций..."

("Киевские ведомости", 21 листопада 1998 р.)

На Черкащині завершується "адміністративізація" місцевих ЗМІ. Так, із 20 районних газет залишилося тільки три, які досі не ввели до числа співзасновників райдержадміністрації. Виникає питання: чи резонно розширювати коло "хазяїв", якщо вони неплатоспроможні? Проте більшість районів, вбачаючи в райдержадміністраціях рятівну соломинку, піддалися тиску. Зрозуміла нетерплячка черкаського губернатора Анатолія Даниленка в намаганні чим скоріше згуртувати під своїми знаменами місцеві ЗМІ. Це ті "рупори", які під час передвиборних перегонів будуть вкладати "у вуха" поліщукам інформацію про те, за кого слід голосувати, а за кого ні. Роль районів у цій ситуації важко переоцінити. Утім, місцевим "іскрам" навряд чи вдасться роздмухати вогонь у всеукраїнському попелищі. Щоб пропагувати, потрібна переконаність. Щоб агітувати, потрібна віра. Щоб організувати, потрібна сила. У газетярів районів ані сили, ані переконаності майже не залишилося.

("День", № 229, 28 листопада 1998 р.)

Уже который месяц вождь профсоюзов Одесской области В.Н. Шаровский ведет кампанию по уничтожению некогда профсоюзной газеты "Гласность", которая теперь стала оппозиционной, причем не в последнюю очередь благодаря и "активным" усилиям профсоюзных чиновников. Через послушный одесскому мэру Р.Б. Боделану арбитражный суд удалось изгнать редакцию с законно арендуемого помещения, которое было захвачено, не дожидаясь вступления судебного решения в силу и сдано коммерческой структуре.

Помещение для редакции было предоставлено Одесской правозащитной академией в арендуемом ею помещении.

Прямоком из мэрии идет новая установка - изгнать одесскую правозащитную академию (а вместе с ней и редакцию газеты "Гласность") из законно арендуемого помещения. Арбитражный суд вынес нужное мэрии решение

("Права людини", № 6, 1999р.)

За словами почесного голови УРП Левка Лук'яненка, офіційна влада вже створює перешкоди для Євгена Марчука, можливого кандидата в Президенти України. До різних засобів масової інформації її представниками дано вказівку, щоб ім'я та прізвище Марчука не з'являлося ні в пресі, ні на радіо, ні на телебаченні.

("День", № 13, 26 січня 1999 р.)

Прикарпатська влада всерйоз взялася за передвиборну "обробку" підконтрольної їй преси.

6 лютого в облдержадміністрацію скликали редакторів газет, засновниками та співзасновниками яких виступають органи місцевої влади.

Заступник голови Івано-Франківської облдержадміністрації Богдан Томенчук наголосив на тому, що "ми підходимо до тієї межі, де кожен повинен сказати собі, з ким він", і видав "на-гора" фразу, яка могла б увійти в аннали чиновницької думки: "На свободу слова наступу не буде, але на позицію редактора - буде".

("День", № 23, 9 лютого 1999 р.)

Неурядова міжнародна організація "Репортери без кордонів" та інститут масової інформації в спільному прес-релізі заперечують проти утисків ЗМІ в Україні у зв'язку з президентськими виборами...

Відключено популярний у Дніпропетровську комерційний 11-й канал обласного телебачення. Головна пікантність інциденту у тому, що канал активно підтримував діяльність экс-прем'єра Павла Лазаренка і був створений за його підтримки.

("Україна молода", № 46, березень 1999 р.)

"Створення профспілки працівників ЗМІ було правильним і вчасним кроком, ми змушені навчатися захищати свої інтереси", - таким було резюме голови Спілки журналістів України Ігоря Лубченка. Журналісти зібралися, аби обговорити ситуацію, в яку потрапили колеги "Профспілкової газети". Справа в тому, що тривалий конфлікт редактора газети Олега Гусева та видавця "ПГ" - Федерації профспілок України, - днями дійшов сумного і, на жаль, передбачуваного фіналу: 23 березня президія Ради ФПУ прийняла рішення про ліквідацію "ПГ" та припинення випуску журналу "Профспілки України". На розвалинах цих видань ФПУ планує створити інформаційно-аналітичний центр, що стане засновником нового тижневика "Профспілки і суспільство". Шквал критичних публікацій

"ПГ", що обрушився на голову керівників ФПУ та її голову Олександра Стояна, урвав таки терпіння профспілкових лідерів. Спілки журналістів Києва та України закликають вітчизняні ЗМІ проявити солідарність і виступити на захист принципових колег.

("Голос України", № 59, 1 квітня 1999 р.)

Ситуація, сложившаяся на черкаском рынке СМИ, резко обострилась.

В канун Рождества типография, изменив график, стала печатать тираж газеты облгосадминистрации "Нова доба". В результате многие другие газеты не попали вовремя к своим подписчикам. Пострадали, кстати, не только частные издания. Инцидент в типографии послужил толчком к объединению черкасских СМИ самой разной направленности. Принято решение составить совместное обращение с требованием "установить честные правила игры" и защитить свободу слова на Черкащине.

("Киевские ведомости", 28 січня 1999 р.)

Пока Верховная Рада в очередной раз отложила "на потом" пакет законопроектов, устанавливающих верхнюю планку сумм судебных исков к изданиям, черкасские журналисты сами решили противостоять лавине ошибочных, по их мнению, судебных решений. К активным действиям их подтолкнули иски судьи Приднепровского райсуда Черкас Виктора Грищенко к двум газетам - "Черкасский край" и "Місто". В своих публикациях они имели неосторожность усомниться в правильности одного из принятых им вердиктов. С каждого издания служитель Фемиды требует по 25 тысяч гривен. Представители местных газет, радио, телевидения, соборы центральной прессы инициировали создание специального комитета по защите прав журналистов.

("Правда Украины", № 31, 7 квітня 1999 р.)

Колектив газети "Киевские ведомости" призупинив випуск видання через "фінансово-організаційні проблеми". Закриття газети зумовлене тим, що протягом тривалого часу її рахунок перебував під арештом, оскільки до газети неодноразово подавалися судові позови із завищеними сумами. А "Союздрук" відмовився укласти з газетою договір на цей рік, що позначилося на розповсюдженні газети. Раніше, за рішенням Арбітражного суду, редакція була виселена з приміщення, що орендується.

("День", № 33, 23 лютого 1999 р.)

8 лютого 1999 року постановою президії Київського міського суду було скасовано рішення про заборону виходу газети "Політика". У всіх проблемах, пов'язаних із виходом газети, а також із її заборонаю в грудні 1998 року, редактор звинувачує адміністрацію Президента та Генерального прокурора Михайла Потебенька.

("День", № 34, 24 лютого 1999 р.)

За словами головного редактора газети "Політика" Олега Ляшка, йому зателефонував директор Київської нотної фабрики Сергій Забелін і повідомив, що "з технічних причин" змушений розірвати "договір" із "Політикою" на друкування газети. Однак, за словами О.Ляшка, під час приватних розмов співробітники нотної фабрики зізналися в тиску на них деяких держструктур.

Ляшко нагадав, що минулого року, коли у такий же спосіб "Політику" намагалась прикрити податкова інспекція Печерського району Києва, згодом через арбітраж вона змушена була заплатити 50 тисяч гривень морального збитку, заподіяного редакції, плюс компенсацію матеріального збитку, пов'язаного з невиходом газети.

("День", № 75, 24 квітня 1999 р.)

В распоряжении редакции имеется копия указа президента Л.Д.Кучмы от 9 сентября 98-го года, которым председателю Печерского райсуда Н.Зимковенко присвоено почетное звание "Заслуженный юрист Украины" за "весомый личный вклад в укрепление законности и защиту прав граждан". Можно предположить, что, запрещая "Политику" и арестовывая Олега Ляшко, судья отрабатывает оказанное высокое доверие.

("Товарищ", № 2, січень 1999 р.)

После почти годичного перерыва вышел первый номер "обновленной" газеты "Правда Украины", сообщила новый главный редактор Ольга Пронина. Газета официально перерегистрирована 5 января этого года. Учредитель - редакция газеты. С февраля издание будет выходить в нормальном режиме. Все прежнее руководство газеты сменилось.

("Киевские ведомости", 20 січня 1999 р.)

Более семи месяцев длилось следствие по делу главного редактора газеты "Правда Украины" Александра Горобца и закончилось ничем.

Ватутинский районный суд г.Киева оправдал А.Горобца по обвинению в совершении преступлений по статьям Уголовного кодекса, предусматривающим ответственность за подготовку к совершению преступления и покушение на изнасилование, и признал его виновным в домогательстве, приговорив к семи месяцам лишения свободы в исправительно-трудовой колонии общего режима.

Поскольку А.Горобец содержался в Лукьяновском СИЗО семь месяцев и 24 дня, он был освобожден из-под стражи в зале суда.

Адвокаты А.Горобца собираются обжаловать приговор в кассационном порядке и добиваться признания полной невиновности. По словам адвокатов, суд не нашел

доказательств вины их подзащитного, а вынес своего рода компромиссный приговор, спасая лицо прокуратуры.

На пресс-конференции в Союзе журналистов Украины Горобец подчеркнул, что намерен вернуть себе руководство газетой "Правда Украины". Экс-редактор считает, что его освобождение от должности было незаконным

("Зеркало недели", № 21, 29 травня 1999 р.)

Конфлікт між міністром внутрішніх справ Юрієм Кравченком та редакцією газети "Киевские ведомости", зокрема, з її авторами Сергієм Кисельовим та Генадієм Кириндясовим з самого свого початку вийшов далеко за рамки непорозуміння між керівником високого рангу та журналістами... Днями Г.Кириндясов у газеті "Хрещатик" (головним редактором якої він зараз є) видрукував матеріал "Міністр Юрій Кравченко аж ніяк не причетний до "Міністерської годівнички..." В ній автор визнає, що існуючі начебто зловживання міністра - наслідок замовлень. Генадій Кириндясов зазначає, що користувався неперевіреними фактами, і під тиском "деяких сил" змушений був їх оприлюднити. Втягнувши багато недержавних мас-медіа в свої розбірки із можновладними державними мужами, Павло Іванович Лазаренко і його прес-хлопчики дискредитували опозиційну журналістику. Кириндясов зазначає: "... Лише зовсім недавно із джерел, які заслуговують довір'я, мені стало відомо: політика "Киевских ведомостей" останніх двох років визначалася не журналістами-акціонерами газети, а купою ділків, котрі робили гроші за рахунок нещадної експлуатації таланту інших, часом з ризиком для їхнього життя. У всякому разі - зі шкодою для їхньої честі й гідності".

("Україна молода", № 48, березень 1999 р.)

ЗМІ в "особливий період" - цю тему обговорювали редактори чотирьох столичних газет - "Дня", "Зеркала недели", "Політики", "Сегодня" - в "Епіцентрі" В'ячеслава Піховшека (студія "1+1").

Програма дала змогу учасникам висловити деякі суттєві речі. Наприклад, про те, що політична залежність навіть приватних видань призвела до фактологічної вихолощеності періодики, відсутності інформації про те, що відбувається в країні насправді.

Але вся гострота програми фактично звелася до з'ясування, хто за яким виданням стоїть, і до апелювання до моральності власників і редакторів приватних видань, що нібито вимагає від них збалансованості в поданні всіх позицій. Суть проблеми ЗМІ в нашій країні, думається, в іншому. В тому, що, по-перше, ігнорується правило: факти - достовірні, повнота їхнього подання - максимальна, критика інших позицій будується на аргументах, а не на брехні й перекрученнях. По-друге, залежність вітчизняних ЗМІ визначається зовсім не тим, що за ними стоять олігархи, політики тощо. Але в нашій вітчизні практично всі "грошові мішки" залежать від одного центра. Бізнес наших олігархів край залежний від прихильності виконавчої влади. А, значить, належність наших ЗМІ начебто до різних груп створює насправді мінімальні умови для існування свободи слова. Клані - різні, та "господар" - один, отже, крім дрібних компроматів і кланових розбірок, про реальну ситуацію в країні говорити все одно майже нікому.

("День", № 79, 30 квітня 1999 р.)

Судові гоніння, влаштовані на газету "Поступ" (два програні судові процеси за, м'яко кажучи, надуманими обвинуваченнями), нерозслідуване жорстоке побиття кореспондента газети "День" Олександра Сирцова, санкції на позбавлення акредитації на саміт кореспондента газети "Високий замок" Наталі Балюк, яка правдиво описала львівські події 9 травня - все це вказує на те, що в львівському регіоні почався масований наступ на ті мас-медіа, думка яких не влаштовує пропрезидентські владні структури.

"Львівська влада, - вказується в заяві громадського об'єднання "Нова хвиля", - приймає досить специфічні рішення щодо фінансової політики на ринку засобів масової інформації, підготовуючи відверто сірі та непопулярні видання, або методом силового тиску вказує, які видання потрібно передплачувати". Звернення закликає журналістів бойкотувати у своїх виданнях публікацію будь-яких матеріалів, пов'язаних з владою, містить вимогу негайного усунення із займаної посади заступника голови облдержадміністрації Василя Базіва (у заяві він названий "головним душителем преси на Львівщині") і втручання у львівські події Президента України для термінового припинення сваволі

("День", № 93, 26 травня 1999 р.)

Слідче управління податкової адміністрації Львівської області порушило кримінальну справу проти головного редактора і головного бухгалтера газети "За вільну Україну" за статтею - умисне ухилення від сплати податків.

Напередодні виборів податкове відомство заглянуло чи не в усі засоби масової інформації. Це були справді планові перевірки, чи застереження строптивим виданням, щоб до 31 жовтня поводитись лояльно до певних осіб?

У розповсюдженій заяві колективу газети "За вільну Україну" говориться, що дії податкової адміністрації слід розцінювати як грубий тиск на видання. Від газети податківці зажадали змінити курс і відмовитися від підтримки конкретного кандидата у президента України - Євгена Марчука.

Останні події, коли група місцевих редакторів виступила із критичною заявою про утиски преси у Львівській області, порушення кримінальної справи проти керівників "За вільну Україну", атмосфера залякування і страху, до якої вдаються чиновники від влади, - все це говорить про вкрай нездорову атмосферу в Галичині напередодні виборів

("Молодь України", № 61, 10 червня 1999 р.)

Очередной скандал разразился в Черкассах. Председатель областного комитета информации, Анатолий Сысой, написав заявление об уходе за две недели до 60-летия, обратился к представителям местных масс-медиа, что свободы слова и независимой прессы на Черкащине не существует, а чиновничий произвол губит даже слабые ростки демократии, порождает в области беспредел, граничащий с уголовщиной. Это и стало причиной того, что Анатолий Сысой отказался просить о продлении срока работы в

должности председателя областного комитета информации. По его мнению, печатный орган Черкасской облгосадминистрации - газета "Нова доба" - существует на деньги теневого криминального бизнеса. В эти же дни независимые масс-медиа провели акцию протеста против чиновничьего произвола и преследования журналистов. Глава Черкасской облгосадминистрации А.С. Даниленко остался невозмутим. Все критические выступления на страницах газет и в телеэфире остаются без ответа, их попросту игнорируют

("Независимость", № 175 - 176, 18 червня 1999 р.)

Временная контрольная комиссия по вопросам соблюдения конституционных прав гражданина на свободу мысли и свободу слова создана Черкасским горсоветом. В соответствующем решении необходимость ее создания подчеркивается "прежде всего обострением отношений между действующей властью и СМИ, проявлением... давления президентской команды на власти, правоохранительные органы, органы местного самоуправления, политические и общественные организации, демократическое волеизъявление избирателей.

Черкасская журналистка Наталья Андропова, ведущая телепрограммы "Президентский марафон" (телекомпания "УТС - центр" заявила, что после выхода в эфир 29 июня телепрограммы с участием Евгения Марчука и повторной трансляции 3 июля, в квартире журналистки начали раздаваться анонимные звонки. Неизвестный настойчиво не рекомендовал Наталье Андроновой заниматься политикой. На следующий день в квартиру журналистки бросили зажженную коробку спичек, и это едва не стало причиной пожара.

Директор ООО "НИА" - создатель черкасской газеты "Антенна" Валерий Воротник обвиняет областную налоговую милицию в "массированном давлении, дестабилизирующем работу газеты". Газета "Антенна" является независимым изданием, оппозиционным к исполнительной власти и действующему президенту. Во время беседы с налоговой милицией, по словам В. Воротника, ему угрожали с применением физической силы

("Права людини", № 15, 1999 р.)

Журналисты Черкасских СМИ провели "круглый стол", посвященный вопросам соблюдения конституционного права на свободу слова.

Журналисты газеты "Антенна" обнародовали свое обращение, адресованное Президенту, главе ВР, НСЖУ и в другие инстанции, в котором протестуют против "использования налоговых проверок в политических целях". По словам редактора "Антенны" Ольги Швец, после публикации результатов ряда журналистских расследований, затрагивающих некоторых власть имущих, газету уже больше месяца проверяет ГМИ. "У нас пытаются получить информацию о том, что не входит в компетенцию налоговых органов: как готовятся материалы, кто их пишет, кто является источником информации. Проверяющие не скрывают, что на примере "Антенны" им поручено изучить работу независимых СМИ..."

("Киевские ведомости", 24 червня 1999 р.)

З 30 червня припинено випуск опозиційної газети "Політика". Про цю ухвалу Касаційного суду повідомив головний редактор "Політики" Олег Ляшко. Ще в червні 1997 року Ляшко опублікував серію статей під загальною назвою "Шпигунський роман", у яких повідомив про те, що військова частина в Одесі веде радіорозвідку проти країн НАТО. Українські власті спростували інформацію, однак порушили проти "Політики" кримінальну справу "за розповсюдження державної таємниці". У грудні минулого року Печерський райсуд м. Києва вже газету за цим позовом. Однак Верховний суд України опротестував його рішення й дозволив випуск газети. З березня по червень вона змушена була змінити 7 друкарень. 20 травня вже Московський райсуд м. Києва знову виніс рішення про закриття газети, і касаційна інстанція його підтвердила.

Крім того, проти Олега Ляшка й газети "Політика" порушено понад двадцять кримінальних справ "скривдженими" газетою чиновниками на загальну суму приблизно 120 млн. гривень.

Поки що Ляшко сповнений рішучості розпочати випуск електронного варіанта газети в Інтернеті, для чого жодних дозволів не потрібно

("День", № 116, 30 червня 1999 р.)

"Ситуація, що складається у телерадіопросторі України під час президентських виборів, може зашкодити розвитку демократичних процесів у суспільстві", - заявив член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення Сергій Аксьоненко. За його словами, незаконно закрито 6 телерадіокомпаній, у тому числі 5 недержавних. Український державний центр "Укрчастотнагляд" відключає передавачі у телерадіоорганізаціях, які не мають дозволу на їх експлуатацію. Втім, цих дозволів не видано на експлуатацію. 90% передавачів. На думку голови ради засновників об'єднання "НАРТ", президента Української телевізійної спілки Володимира Цендровського, такі дії "Укрчастотнагляду" грубо порушують закони України, а саме - "Про зв'язок", "Про телебачення та радіомовлення", "Про Національну раду України з питань телебачення та радіомовлення". Він повідомив, що окремими електронними ЗМІ підготовлені позови до суду.

Припинення трансляції програм телеорганізацій, які дотримуються принципів об'єктивності та незаангажованості у висвітленні соціально-політичного життя суспільства - аморальне, - вважають члени Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. Вони переконані: Леонід Кучма має негайно призначити "свою" четвірку членів Нацради для того, щоб цей орган міг впливати на все, що відбувається у сфері телерадіомовлення.

Окрім того, члени Нацради, призначені Верховною Радою, планують звернутися до Ради Європи з проханням направити комісію, яка відстежуватиме, як ЗМІ дотримуватимуться рівності прав усіх кандидатів у Президенти і виборчого законодавства

("Голос України", № 145, 7 серпня 1999 р.)

У липні з посиланням на відсутність дозволу "Укрчастотнагляду" на експлуатацію передавачів припинено мовлення чотирьох незалежних телеканалів у Криму. Припинено телемовлення ТРК "Собор-Стерх" (Дніпропетровськ), ТРК "Марс" (Київ), радіомовлення ТРК "Алсет" (Дрогобич). Водночас за вказівкою обласних державних адміністрацій, всупереч чинному законодавству, до уже монополізованих додаються нові телевізійні канали, завдання яких всіляко пропагувати кандидата в Президенти - діючого Президента Л. Кучму. Так, в Івано-Франківську, без ліцензії Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення та дозволу на експлуатацію ТВ-передавачів, але за вказівкою облдержадміністрації, по-новому запрацював 33-й канал, який до того траслював лише євроспорт (із Заяви голови Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації)

("Голос України", № 151, 17 серпня 1999 р.)

Региональные и местные телерадиокомпании уже сейчас, за несколько месяцев до президентских выборов заметно ощущают на себе административное и политическое давление со стороны структур власти и оказались перед выбором: либо кому-нибудь продаться, поддерживая того или иного кандидата, либо пропасть. Об этом говорили журналисты на совещании региональных телерадиоорганизаций, созванном Комитетом ВР по вопросам свободы слова и информации и Национальным советом по вопросам телевидения и радиовещания. Телекомпании рассматривают президентские выборы как возможность заработать. Ведь реальной свободы слова в Украине нет. По словам председателя Комитета Ивана Чижика, только клановое перераспределение СМИ

("Голос України", № 98, 2 июня 1999 г.)

Аналітична записка голови СБУ під грифом "цілком таємно" на ім'я першого помічника Президента України про ситуацію в інформаційній сфері Миколаївщини, оприлюднена депутатом Григорієм Омельченком, була "плановою операцією" СБУ. Про це заявив заступник начальника прес-центру СБУ Олександр Скрипник. Такий документ було виготовлено з метою "пошуку ймовірних шляхів витоків закритої інформації зі структур Служби безпеки". Він запевнив, що такі операції служба внутрішньої безпеки СБУ час від часу проводила і раніше. І додав, що довідку було взято із відкритих джерел. Постає запитання: чому у відкритих джерелах шукають витоків закритої інформації? Нині триває службове розслідування, результати якого СБУ пообіцяє оприлюднити. Однак журналісти і члени Тимчасової спеціальної комісії ВР з дотримання виборчого законодавства припускають, що справжньою метою операції було виявлення співробітників СБУ, які прагнуть протидіяти незаконним методам роботи цих органів у період виборчої кампанії

("Голос України", № 145, 7 серпня 1999 р.)

Верховна Рада ухвалила постанову, якою доручила тимчасовій слідчій комісії парламенту з вивчення ситуації в інформаційній сфері провести депутатське розслідування про переслідування опозиційних ЗМІ Державною податковою адміністрацією, Генеральною

прокуратурою, СБУ та органами виконавчої влади. Доповісти про підсумки з цього приводу до 15 вересня

("Україна молода", № 101, 4 червня 1999 р.)

Верховна Рада звернулася до Ради Європи, ОБСЄ, міжнародних парламентських організацій, парламентів і урядів європейських країн з приводу "тривожної ситуації в інформаційному просторі України". Депутати звинувачують виконавчу владу в тому, що окремі її дії спрямовані на обмеження свободи слова. За словами депутатів, широкого розголосу далеко за межами держави набуло "фактичне припинення" випуску газети "Правда України", редактора ж цього видання "було заарештовано за сумнівними звинуваченнями". Вчинено, як вважають нардепи, протиправні дії щодо кількох місцевих видань і телерадіокомпаній. Насамкінець депутати назвали себе гарантами дотримання прав і свобод преси й закликали світову громадськість підтримати їх

("Слобідський край", № 68, 22 червня 1999 р.)

Із звернення Верховної Ради України до Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Європейського парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Міжпарламентської асамблеї СНД, до всієї європейської і світової громадськості:

"... Президентською і виконавчою владою чиняться перешкоди діяльності опозиційних партій, організацій і засобів масової інформації. Друковані органи і телевізійні програми без будь-яких законних підстав забороняються. Всупереч чинному законодавству припинено радіотрансляцію пленарних засідань парламенту, показ по телебаченню звітів про його роботу, чим грубо порушується право громадян на інформацію про діяльність народних обранців, перетворюється на фікцію декларована свобода слова. Діяльність офіційних засобів масової інформації практично повністю підпорядковано забезпеченню виборчої кампанії Л. Кучми, яка позначена чисельними брутальними порушеннями Закону про вибори Президента України..."

("Голос України", № 135, 24 липня 1999 р.)

Протягом нинішнього року Верховна Рада з ініціативи профільного комітету не раз "воювала" на інформаційному фронті. Двічі (в лютому і травні) розглядала становище в інформаційній сфері, прийняла відповідні постанови і навіть створила тимчасову спеціальну слідчу парламентську комісію, покликану ґрунтовно вивчити ситуацію в інформаційній сфері. У розпал президентської виборчої кампанії Комітет ВР з питань свободи слова та інформації спільно з Національною спілкою журналістів та редакцією журналу "Людина і влада" знову оголив проблему взаємодії вітчизняної преси і влади. Учасники "круглого столу" були однастайні у висновках: з одного боку, відбувся інформаційний прорив. З'явилося багато нових видань, телеканалів різних форм власності, однак справжньої демократичної преси в нашій державі немає. Є державно-комунальні ЗМІ, загальнонаціональні й регіональні, але в них не весь спектр думок суспільства.

На думку народного депутата Валерія Мішури, журналісти мають бути передусім інформаторами, а не пропагандистами-агітаторами. Водночас, переконаний головний редактор журналу "Людина і влада" Валерій Кравченко, політика центру повинна доходити до всіх регіонів, загальнонаціональні газети та канали мають подавати нетенденційні аналітичні коментарі про діяльність Президента, Верховної Ради та уряду.

Член Національної ради з питань телебачення і радіомовлення Микола Княжицький вважає: біда сучасних українських ЗМІ - відсутність балансу, зовнішнього чи внутрішнього плюралізму. Навіть немає серйозної конкуренції між різними фінансовими угрупованнями, як, скажімо, в сусідній Росії. Є лише безпосередній вплив виконавчої влади на декотрі ЗМІ. Маємо лише один державний загально-національний канал, один, що належить вітчизняним фінансово-промисловим групам, другий - зарубіжним.

Парламент також не в змозі контролювати ані друківані, ані електронні ЗМІ чи створювати певну противагу структурам виконавчої влади. Хоча цю противагу законодавчо закріплено. Промовистий приклад втілення в життя закону про Національну раду з питань телебачення і радіомовлення. ВР призначила свою четвірку, а Президент, схоже, і не збирається.

Отже, ані Президент не призначає свою голову Нацради, ані ВР не може знайти сили подолати президентське вето.

До речі, з усіх держав СНД в Україні найбільше врегульовано законодавчо інформаційну сферу

("Голос України", № 158, 28 серпня 1999 р.)

4. Утиски журналістів

Генеральний директор телекомпанії "ТОР" із Слов'янська Донецької області Ігор Александров, якого суд позбавив права на п'ять років займатися журналістською та коментаторською діяльністю та посідати керівні пости в організаціях ЗМІ (ст.125, частина 2 КК України) заявив, що буде добиватися припинення кримінальної справи проти нього. Донецький обласний суд скасував вирок і направив справу на нове розслідування. На захист Александрова виступили столичні мас-медіа та міжнародна організація "Репортери без кордонів".

("День", № 159, серпень 1998 р.)

Высокопоставленный представитель Генеральной прокуратуры Украины сообщил, что в прокуратуре Киева подписан ордер на арест главного редактора оппозиционного еженедельника "Политика" Олега Ляшко. Он обвиняется в оскорблении и клевете на главу Национального бюро расследований Василия Дурдинца. Обвинения были предъявлены О.Ляшко в июле прошлого года по поводу его публикации о стиле и методах работы В. Дурдинца. В ней говорилось об опасности для страны явления, когда милицейские генералы пытаются управлять экономикой. За прошедшие с момента возбуждения уголовного дела полгода О.Ляшко допрашивали всего один раз. И только сейчас, когда его зарегистрировали кандидатом в народные депутаты, о деле вспомнили вновь

("Всеукраинские ведомости", № 7, січень 1998 р.)

Суддя Печерського райсуду Києва Микола Замковенко санкціонував затримання головного редактора газети "Политика" Олега Ляшка. За словами судді, О.Ляшко повторно не з'явився на засідання суду, яке мало було відбутися 14 грудня. Ляшко звинувачується за статтею 125 частина 2/3 та статтею 165 частина 1 КК України за позовом щодо захисту честі та гідності співробітниці газети "Правда України" Людмили Калініної. Суд був змушений змінити стосовно О.Ляшка запобіжний захід із підписки про невиїзд на утримання його під арештом у слідчому ізоляторі № 1 ГУ МВС України.

("День", № 249, 26 грудня 1998 р.)

Киевская городская прокуратура возбудила уголовное дело № 50-2035 по двум статьям Уголовного кодекса - 125-й (клевета) и 126-й (оскорбление) в связи с публикацией в № 48 "ЗН" фарсовой пьесы "Опущенная целина" журналиста Сергея Рахманина.

("Зеркало недели", № 49, грудень 1998 р.)

Завідуючий відділом Балаклійської райгазети (Харківська обл.) Володимир Стальний два роки тому був звільнений з посади редактора з причини напружених стосунків і нещодавно поновлений на роботі судом.

Багато кому в районі не подобалися принципові й гострі публікації журналіста.

("Права людини", № 27, 1997 р.)

У Республіці Крим порушено кримінальну справу проти кримської журналістки Тетяни Коробової за позовом народного депутата України Льва Миримського. Критичні публікації на цю тему змусили Генпрокуратуру України доручити прокурору Криму "розібратися в конфлікті".

Т.Коробова отримала письмове повідомлення про те, що прокуратура автономії скасувала постанову про порушення проти неї кримінальної справи.

("День", № 145, серпень 1997 р.)

7 августа в Киевском райсуде Харькова было рассмотрено исковое заявление Харьковского городского управления УМВД в Харьковской области. Ответчиком выступал тележурналист Сергей Потимков. Суд постановил: взыскать с С.Потимкова за моральный ущерб 1755 грн... На журналиста подал в суд по тому же делу сотрудник милиции М.Королев.

("Панорама", Харків, № 24, червень 1997 р.)

"Харьковские губернские вестн", № 37, вересень, 1997 р.;

"Харьковские губернские вестн", № 32, серпень, 1997 р.)

Журналист независимой газеты "Полтавська думка" Зоя Коваленко по решению председателя Киевского райсуда В.Русанова попала на 10 суток в СИЗО за оскорбление суда, разбиравшего дело уволенной швеи. Областной суд отменил решение районного после того, как обстоятельства задержания стали достоянием гласности.

"Независимость", № 253-254, грудень 1997 р.)

Утро 5 апреля издатель независимой полтавской газеты "Приватна справа" Анатолий Банний встретил за стенами городской кутузки. По мнению избирательного объединения "Рух за народ, за Украину", редакции газеты "Полтавська думка" и депутатов Полтавского горсовета, арест А.Банного и давление на редактора "ПС" Татьяну Банную можно расценивать как политическое преследование издания отцами города.

В ночь с 4 на 5 апреля автомобиль ГАИ остановил машину, в которой возвращалась домой семья издателя. В результате полуночной встречи с правоохранительными органами Анатолий Банний был жестоко избит "бравыми копами", метившими в живот, спину и по почкам. 9 апреля, игнорируя требования Банного предоставить ему адвоката, Октябрьский райсуд Полтавы осудил его по 185 статье на 9 суток адмареста за злостное сопротивление правоохранительным органам.

"Независимость", № 102-103, квітень 1998 р.)

Редакторы одиннадцати районных газет Харьковщины обратились к руководителям органов государственной власти и местного самоуправления с требованием в период избирательной кампании не оказывать силового давления на СМИ и обеспечить им свободу слова.

Не прекращается травля редактора газеты "Вісті Зміївщини" М.Ковалева. Райсовет попытался уволить редактора. На М.Ковалева было осуществлено хулиганское нападение.

"Время", Харків, 17 лютого 1998 р.)

У кінці минулого тижня сесія Івано-Франківської міської ради звільнила Василя Гордієнка з посади редактора регіональної загальнополітичної газети "Західний кур'єр", засновницею якої вона є. Очолювана паном Гордієнком газета, незважаючи на залежність від міськради, мала свій, відмінний від більшості комунальних видань, погляд на процеси, що відбуваються в суспільстві, і справедливо вважалася найнезалежнішою в області.

З-поміж численних претензій, висловлених депутатами редактору, визначальною була одна, озвучена членом ПРП та міськрадівської фракції "Наше місто" Ростиславом

Стаськом: "Наближаються президентські вибори, і нам далеко не все одно, що буде публікуватися в цій газеті". Незадовго до сесії міськради цілу сторінку було присвячено Євгенові Марчуку, що також підлило оливи у вогонь.

Свою підтримку колективу газети висловило обласне радіо, а журналісти недержавного телебачення "3-тя студія" розцінили зняття редактора "Західного кур'єра" як заплановане цькування.

("День", № 49, 18 березня 1999 р.)

13 января в 21.00 в Днепропетровске органами внутренних дел задержан главный редактор газеты Днепропетровского облсовета "Собор", заслуженный журналист Украины Владимир Ефремов. В.Ефремов обвиняется по ст.148, часть 2 (мошенничество с финансовыми средствами) и ст.165 часть 2 (злоупотребление служебным положением) УК Украины. Следствие велось на протяжении нескольких месяцев и касалось "нецелевого" использования кредита, который был получен газетой "Собор" в 1994 году. В 1994-1998 годах Днепропетровский облсовет возглавлял Павел Лазаренко.

("Киевские ведомости", 16 січня 1999 р.)

Выпущен на свободу главный редактор газеты "Собор". Он провел двое суток в изоляторе временного содержания Днепропетровска.

("Киевские ведомости", 18 січня 1999 р.)

Предварительное следствие в ходе нового расследования по делу генерального директора Славянской компании ИРТК "Тор" И.Александрова закончено. Ему предъявлено постановление о привлечении его же в качестве обвиняемого в совершении преступления, предусмотренного ст.126 (оскорбление) УК Украины. Но в УПК есть статья 27, где поясняется: по таким составам преступлений (оскорбление) дознание и предварительное следствие не ведутся. А возбуждаются дела только лишь по жалобе потерпевшего...

Сам обвиняемый по-прежнему не признает своей вины и держится мнения о заказности всего процесса над ним лично, как гражданином, и свободой слова в государстве.

Как сообщил прокурор г.Славянска Юрий Ударцов, дело уже отправлено в суд.

Запрет на профессию на пять лет журналисту И.Александрову - такова была первоначальная судебная реакция на иск тогдашнего кандидата в народные депутаты (сегодня он уже нардеп) Александра Лещинского.

("Киевские ведомости", 20 січня 1999 р.)

Стаття 125 чинного КК передбачає позбавлення волі за наклеп на термін від одного до п'яти років. За даними Мінюсту, за ст.125 щороку засуджується кожен двадцятий громадянин з тих, що "не поважали КК". Більше того, з 1995 року кількість засуджених за наклеп постійно зростає: минулого року вона становила 123 особи, сім з яких потрапили за ґрати. Решта відбулися альтернативними покараннями - штрафом за громадською доганою. За умов політичних баталій за владу ця стаття є не лише шорами для преси, а й приводом переслідування чи приручення непокірних ЗМІ.

("День", № 37, 27 лютого 1999 р.)

5. Злочини проти журналістів

Редактора газети "Вечерняя Одесса" Бориса Дерев'янка вбито з переобладнаного газового пістолета. калібру 5.6 мм.

"Права людини", № 27, 1997 р.)

В связи с убийством Бориса Деревянка, участник одесского пресс-клуба журналистов "Юг", главный редактор областной газеты "Юг" Юрий Мазур считает, что таким способом кто-то пытается запугать всех журналистов страны, независимо от их политической ориентации. Беспомощность правоохранительных органов, не способных раскрыть такого рода преступление, только усиливает у газетчиков чувство незащищенности.

По мнению Мазура, стражи порядка не защищают журналистов, а защищаются от журналистов, нарушая закон об информации. По всей стране при управлениях МВД созданы пресс-службы и пресс-центры, которые и рассказывают о деятельности органов правопорядка. "Но главная задача милицеских пресс-центров, - продолжает Мазур, - служить фильтром потока информации". О наиболее страшных преступлениях информация замалчивается под тем предлогом, что идет следствие, проводятся оперативные мероприятия и т. д. Но ни одно из резонансных заказных убийств не раскрыто, а когда милиция попадает под огонь критики, она просто подает в суд на журналистов.

"Городская газета", Харків, № 35, серпень 1997 р.)

В подъезде своего дома был избит и ограблен редактор одесской областной независимой газеты "Юг", бывший народный депутат Украины Юрий Мазур. У Юрия Мазура зафиксированы многочисленные ушибы лица, кровоизлияние в глаз и прочие телесные повреждения. Случившееся редактор "Юга" не склонен связывать со своей профессиональной деятельностью - по его мнению, это было обычное хулиганское ограбление. Хотя, с другой стороны, точно известно, что угрозы физической расправы в адрес Ю.Мазура звучали неоднократно. А примерно полтора года назад в помещении редакции "Юга" неустановленные злоумышленники взорвали два устройства с часовым механизмом, начиненные слезоточивым газом.

В доме, где был избит Юрий Мазур, проживают в основном журналисты и сотрудники издательства "Черноморье".

"Киевские ведомости", 12 листопада 1997 р.)

18 грудня з власної квартири у наручниках було припроваджено до Шевченківського райвідділу міліції Львова відомого журналіста, головного редактора газети "Поступ" Андрія Квятковського. Як повідомив наступного дня на прес-конференції сам Квятковський, головне звинувачення, яке висували проти нього правоохоронці, - це його неявка у міліцію як свідка. Однак редактор "Поступу" стверджує, що жодних повісток йому не надсилали. Андрій Квятковський заявив на брифінгу, що в міліції його били (є підтвердження медекспертизи) і застосовували методи психічного залякування. Офіцер міліції вимагав у нього дати свідчення в справі знайомого.

"День", № 231, грудень 1997 р.)

Із 39 злочинів, скоєних проти журналістів, розкрито лише 16. За словами міністра внутрішніх справ Юрія Кравченка, дві третини цих злочинів не пов'язані з професійною діяльністю представників ЗМІ.

"Права людини", № 28, 1997 р.)

Нещодавно у Харкові невідомі побили одного з місцевих журналістів. Це вже третій випадок за останні три місяці: у серпні побили редактора Зміївської райгазети Ковальова, який різко критикував місцеву владу. У вересні - кореспондента "Независимой газеты" Андрія Капустіна. Цього разу жертвою став незалежний журналіст Сергій Єрмаков, відомий у Харкові як автор скандальних матеріалів про зловживання можновладців.

"Права людини", № 31, 1997 р.)

На улице у собственного дома была найдена мертвой Ольга Николаева, свидетель по делу об убийстве директора Черкасской облгостелестудии "Рось" Елены Кравчук.

"Киевские ведомости", 11 вересня 1997 р.)

Здійснено замах на життя головного редактора дніпропетровської газети "Наше місто" Миколи Кравчука - якийсь злочинець облив його кислотою. Керівництво Дніпропетровської облдержадміністрації запевнило, що буде зроблено все, аби знайти злочинця. Але ми пам'ятаємо, що за роки незалежності держави жоден злочинець, який спокусився на життя журналіста, ще не сів на лаву підсудних. Замах на Миколу Кравчука може виявитися початком кривавого ланцюжка подібних злочинів під час виборчої кампанії.

"Демократична Україна", 30 грудня 1997 р.)

Ведуча "Новин" одеської муніципальної телекомпанії "АРТ" Людмила Добровольська звернулася до Президента України з проханням про допомогу. Приводом стало попередження про підготовку замаху на неї, про що журналістка дізналася з протоколу прокурора Одеської області В.Іванова.

"Голос України", 5 грудня 1997 р.)

Репортер Львовського областного радио Владимир Городницкий в подъезде собственного дома стал жертвой нападения. Налетчики избили его и отняли несколько рабочих блокнотов. Репортер не исключает, что поводом могла стать его профессиональная деятельность.

"Киевские ведомости", 2 грудня 1997 р.)

Злочинців, які скоїли напад на головного редактора незалежної обласної газети "Черниговский полдень" Костянтина Сердюка, засуджено на 4 роки позбавлення волі у ВТК посиленого режиму з конфіскацією майна.

"Літературна Україна", № 43, грудень 1997 р.)

Вибуховий пристрій підкинули зловмисники через вікно до кабінету заступника редактора газети "Вечерняя Горловка" (Донецька обл.). В грудні 1997 р. газета опублікувала серію матеріалів за підсумками судових розслідувань справ кількох місцевих бандитських угруповань.

"Права людини", № 4, 1998 р.)

6 февраля в Херсоне совершено нападение на корреспондента ТСН Сергея Михеева. По мнению пострадавшего, нападение может быть связано с его профессиональной деятельностью.

Неизвестные лица ночью совершили попытку поджога дома заместителя главного редактора областной газеты "Волянь" Богдана Гринчука, живущего в поселке Клевань Ривненского района. Провод Ривненской краевой организации НРУ расценивает этот факт как акцию, носящую политический характер, направленный на нейтрализацию деятеля Руха.

Вечером 9 февраля было совершено покушение на уманского тележурналиста, собкора программы "Вікна" телекомпанії "ММЦ "СТБ", генерального директора местной телерадиокомпанії "Ятрань" Николая Ратушного.

"Права людини", № 5, 1998 р.)

В ночь на 1 февраля была ограблена редакция областной волынской газеты "Віче". Возможно, что "наезд" связан и с предстоящими выборами.

"Киевские ведомости", 5 лютого 1998 р.)

За последние 2 недели при освещении предвыборной ситуации в Одессе подверглись нападению и физически пострадали два сотрудника телерадиокомпании "АРТ". Одна видеокамера разбита, одна похищена, две серьезно пострадали.

"Права людини", № 11, 1998 р.)

Неподалеку от своего дома был жестоко избит редактор одесского еженедельника "ТВ плюс мир" Александр Решетняк.

"Киевские ведомости", 7 лютого 1998 р.)

Жертвою невідомих нападників став ведучий кримінальної хроніки обласної газети "Волинь" Роман Флішаровський. Сталося це в Луцьку вечірньої пори, коли він повертався додому. Журналіста побили біля воріт його приватного будинку і пограбували. На жаль, в міліцію потерпілий звернувся тільки наступного ранку, тоді ж змушений був звернутися за допомогою лікарів і був госпіталізований.

"Україна молода", № 34, 21 лютого 1998 р.)

Журналист Александр Куликов разорвал свои отношения с телекомпанией "Тонис-центр" (Харьков). И руководитель "Тониса" Владлен Литвиненко, и сам Куликов являются кандидатами в депутаты Верховной Рады Украины. Вечером 23 марта А.Куликов был избит и доставлен в больницу скорой помощи. Случайность это или прямое следствие конфликта, вспыхнувшего вокруг бывшего журналиста "Тониса", пока неизвестно.

"Грани", Харків, № 13, березень 1998 р.)

Молодий редактор найтиражнішого комерційного видання Прикарпаття - газети "Анонс-контракт" Анатолій Теличко став першим в області журналістом, на якого вчинено брутальний напад. Невідомі пізно ввечері перестріли Анатолія в під'їзді будинку і жорстоко побили. Із серйозною травмою голови і переломами ребер він був доставлений у відділ нейрохірургії Івано-Франківської обласної клінічної лікарні. Щодо причин злочину, то, не виключаючи бандитського нальоту з метою пограбування, можливі і політичні мотиви, оскільки колектив редакції під час виборів публічно заявив про підтримку одного з кандидатів на посаду міського голови.

"Україна молода", № 68, 10 квітня 1998 р.)

Приватна студія телебачення "11 канал" надала можливість власному кореспонденту "Правды Украины" у Дніпропетровській області Наталі Гармаш пояснити землякам, хто та з яких причин зупинив випуск цієї газети. Невдовзі Наталя Гармаш лише ступила в під'їзд свого будинку, як невідомі накинулися на неї. Однак журналістка не розгубилася і вибігла. Важко сказати, були це просто негідники чи, може, вони мали чиєсь завдання залякати журналістку.

"Голос України", № 20, лютий 1998 р.)

В Одессе в очередной раз стреляли в журналиста. На этот раз жертвой стал главный редактор газеты "Слово", собственный корреспондент московских "Известий" Леонид Капелюшный. По одной из версий, покушение связано с тем, что Л.В.Капелюшный не так давно возглавил городскую избирательную комиссию. По другой, - с конфликтом "Слова" с крупной предпринимательской структурой.

"Киевские ведомости", 17 лютого 1998 р.)

В Луцьку жорстоко побито й пограбовано відомого журналіста - ведучого кримінальної і спортивної хроніки обласної газети "Волинь" Романа Флішаровського. Злочинці вечірньої пори підстергли журналіста біля його будинку. Вочевидь, що акція була заздалегідь спланована. Із діагнозом "струсок мозку" газетяр опинився в лікарні. Роман Флішаровський є лауреатом премії "Золоте перо" за серію кримінальних репортажів.

("Урядовий кур'єр", № 33-34, 19 лютого 1998 р.)

Увечері 27 січня в одну з київських лікарень було госпіталізовано з ножовим пораненням у живіт та груди відомого телеведучого ранкової програми "Соняшники" ("Інтер") Дмитра Литвиненка. Стан його важкий, він знаходиться в реанімації. О 19.30 у дворі його будинку на нього напали невідомі. Справа знаходиться на контролі в МВС України.

("День", № 16, 29 січня 1998 р.)

Позавчера ночью двое неизвестных проникли в помещение редакции газеты "Политика", похитив оттуда импортный телефонный аппарат и подготовленные к печати материалы. За день до этого кто-то забрался в стоящий рядом со зданием редакции автомобиль главного редактора "Политики" и выкрал оттуда служебные и личные документы владельца. Характерно, что несколько ранее наглому нашествию незваных гостей подверглась редакция газеты "Регион". Оба издания - из ярко выраженных оппозиционных к нынешней власти. Уж не "мягкие" ли это предупреждения?

("Киевские ведомости", 12 травня 1998 р.)

В Киеве было совершено нападение на заместителя редактора агентства "Чернобыль-Интеринформ" Юрия Волошука. Неизвестный избил журналиста, похитил у него дипломат.

Во время пикетирования областного суда группой львовян, недовольных процессами приватизации, при исполнении профессиональных обязанностей пострадала от милиции собкор газеты "Голос Украины" Ксения Нестеренко. Журналистка подала жалобу в областную прокуратуру.

Поздним вечером в подъезде своего дома был жестоко избит директор Винницкой кабельной телестудии "КТБ" Андрей Балахонов. По факту нападения ведется следствие. Коллеги журналиста связывают происшедшее с острой политической направленностью передач, а также с попыткой препятствовать работе студии.

("Журналист", № 14, квітень 1998 р.)

Жестоко избит директор Днепропетровской коммерческой радиостанции "Сенс" Александр Хьюз.

("Журналист", № 15, квітень 1998 р.)

В Киеве была избита заведующая корреспондентской сетью газеты "Новости-Ньюс" Нина Гужва.

("Журналист", № 23, червень 1998 р.)

Прокуратурой Шевченковского района Львова возбуждено уголовное дело в отношении замначальника отдела уголовного розыска Шевченковского РО ГУ УМВД Украины в области. Он обвиняется в том, что в середине декабря прошлого года, во время допроса главного редактора местной газеты "Поступ" в качестве свидетеля, нанес журналисту телесные повреждения.

("Журналист", № 20, червень 1998 р.)

Невідомі злочинці пограбували робочий кабінет генерального директора державної телерадіокомпанії "Крим" Валерія Низового. Цей надзвичайний випадок він розцінює як спробу дестабілізувати обстановку в інформаційному просторі Криму.

("Голос України", 8 жовтня 1998 р.)

На днях собкора "Независимости" по Черкасской области Валентину Васильченко предупредили: она стала "слишком смелой" и ее могут "убрать". В.Васильченко выступила на страницах газеты с рядом острых публикаций на судебно-правовую тематику. "Независимость" предприняла меры для безопасности собкора в Черкассах. Редакция располагает информацией о возможных заказчиках расправы над журналисткой.

("Независимость", № 280-281, 25 вересня 1998 р.)

Завершено слідство у справі вбивства диктора Черкаської студії телебачення "Рось" Олени Кравчук. Як повідомили у прокуратурі, звинувачуються чотири особи. Попередньо змовившись, вони з корисливих мотивів, за отяжуючих обставин, вчинили цей жахливий злочин. Незабаром відбудеться суд.

("Демократична Україна", 5 листопада 1998 р.)

39-летний репортер криминальной хроники областной газеты Черкасс "Факт" Николай Ракшанов возле своего дома при загадочных обстоятельствах получил закрытую черепно-мозговую травму. Медицина не помогла. Николай Ракшанов скончался в больнице 4 сентября. Уголовное дело по факту гибели журналиста возбуждено. Если репортера избили, было ли это связано с его профессиональной деятельностью? Представители некоторых черкасских СМИ уже сейчас выражают обеспокоенность, что "дело спустят на тормозах".

("Киевские ведомости", 10 вересня 1998 р.)

Коллектив "Правды Украины" обратился к прокурору Киева Николаю Гарнику с официальным заявлением, в котором факт задержания главного редактора А.Горобца якобы за попытку изнасилования одной из сотрудниц расценивается как политическая акция, цель которой - компрометация руководителя оппозиционной газеты.

("Киевские ведомости", 3 жовтня 1998 р.)

Головний редактор "Правды Украины" Олександр Горобець, заарештований 30 вересня за заявою співробітниці газети про спробу зґвалтування, що ніби мала місце, і який уже понад півтора місяця перебуває в камері № 332 Лук'янівської в'язниці, направив відкритого листа в ЗМІ, Інформагентства України й Верховну Раду. Олександр Горобець відкидає звинувачення, намагаючись фактами довести, що воно сфабриковане. Він наполягає на негайному звільненні його з-під варті, а в іншому випадку вважатиме себе політв'язнем.

("День", № 224, 21 листопада 1998 р.)

По утверждению областной газеты "Молодь Черкащины" Оксаны Прядко, сотрудники УСБУ в Черкасской области пытались завербовать ее и даже придумали ей псевдоним. Этот факт подтвердил начальник УСБУ в области Виктор Кожелянко, выступая в прямом эфире местной телекомпании. Он признал, что с журналисткой работали "молодые неопытные сотрудники", чем и объясняется огласка данного инцидента. Но заметим, что без агентурной работы выполнение стоящих перед спецслужбой задач невозможно.

("Киевские ведомости", 13 жовтня 1998 р.)

Минулого тижня у Саксаганському районі міста Кривого Рогу був жорстоко побитий і пограбований відомий місцевий журналіст, директор приватного підприємства "Видавничий дім" Володимир Стецюк.

("День", № 38, 2 березня 1999 р.)

Учора о шостій п'ятнадцять ранку двоє в масках, подзвонивши в двері, увірвалися до квартири Дмитра Дахна, комерційного директора телеканалу СТБ. Микола Княжицький, керівник СТБ, каже, що це не перший дивний епізод навколо телекомпанії. Вбивство Олександра Дейнеки, напад на знімальну групу СТБ у Львові, пожежа в підвалі під квартирою самого Княжицького, і ось тепер - імітація пограбування Дмитра Дахна. Княжицький пов'язує ці події з одним матеріалом, показаним в передачі "Сектор тіні".

("День", № 40, 4 березня 1999 р.)

В Одессе был избит ведущий одного из местных телеканалов Игорь Гринштейн. Пострадавший журналист ведет оппозиционную по отношению к местной городской власти программу "ОКО". Пострадавший не стал обращаться в милицию, а сами правоохранители не заинтересовались инцидентом, хотя сообщения о нем были помещены в ряде газет

("Права людини", № 10, 1999 р.)